Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 26 АПРЕЛЬ, 1990 ШУ. ★ № 49 (7863). ★ Мах 3 кеп.

Болхлой тIехье

«Грознефтеоргси н т е з» производственни объединенена чуйоагIача мехкдаьтта чакхдоахача заводашта, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода, кхыча предприятешта чIоагIа эшаш бола операторааш, аппаратчикаш, электрикаш, лаборанташ, кхыча профессех бола говзанчаш кийчбу базови училище а хинна дIаэттай Грозненски № 1 йола профессионально-технически училище. Из йистеяьккха бола дешархой башха - дика специалисташ хиларах тарра шоашта тIехьа Iалаьмате доккха тешал а долаш, хьинаре къахьегаш ба шоаш дIа мел кхаьчача предприятешка. Шоашта хьалхашка латта декхараш цIена кхоачаш а деш, технологически режим даим нийса лелаеш хиларах белгалбувл уж.

Лакхе белгалъяьхача заводашта лаьрхIа лаборанташ ба хIанз из училище чаьх а яьккха йистебоалаш. Шоай практически занятешка цар къаьгга хьахьокх теоретически практически болх шоаш дика караберзабаьлга. Цар хадданза анализаш ергья цу предприятешкарча технологаша арахецача мехкдаьтта продукташта.

Царна цIаккха а йицлургьяц ший балхах тIехдика кхеташ йолча хьехархочо Кондрашова Лариса Александровнас шоашта тийнна урокаш, цо шоашта Iомадаь дешар. Дика анализаш е Iомабарал совгIа, уж Iомабир цо коллективе болх бе, нахаца товш, Iимерза, эхь-юхь йолаш хила. Иштта йола шоай хьехархо училища дукхача дешархоша меттел, хIанзчул дукхха хьалха цига дийша баьннача выпускникаша а чIоагIа лоархIаши сийдеши я.

СУРТА ТIА: (аьттехьаръяр) хьехархо Л. Кондрашова ший групперча лаборанткашца практически заняти чакхйоалхаш я.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Карарча шера пачхаьалкхенга 2700 тонн соьи 8500 тонн баьцадаараши дохка лаьрхIа я Сунженски района «Ассинский» совхоза коллектив. Шийна хьалхашка латта декхар кхета а деш дика дIадоладьд цо бIаьстан - кхашкара балхаш.

Дийнахьара нормаш 130 — 150 процент кхоачашъеш къахьегаш ба укх деношка баьцадаараш кхедеча № 3 йолча бригада механизаторааш Степанов Николай, Желтоноженко Валерий, Бочаров Виктор, Пирогов Виктор, рассада дIайогIаш бола Илищева Зина, Табуркаева Тамара, Цехаева Зайнап, Газимагомедова Марха. ХIанзарчоа уж кхалнах теплицашка болх беш ба.

Бригада коллективо укх шера леладе дIанийцад 52 гектар лаьтта. Цига дIаювргья пастернак, морковь, томаташ, хIаьта иштта ялх гектар нарсаш.

Агронома Шундрин Анатолий Николаевича дувцачох укх шера нарсаш хьахларга а цаппа республике баха нах Iалашба аьттув баларга а сатувсаш ба баьцадараш леладераш. Иохае еза дукхахча шерашка чIоагIъенна дIаэтта поактика.

Дукха тIехьабисац путина тоактористаш Исмаилов Iийса, Федосеев Александр Федорович. Удобрени тоссача а ги дIадувча а дакъа лоацаш болча цар дийнахьара нормаш 150 — 170 процент кхоачашъю.

Бригада болхлоша лелаергIола баьпаларий культураш тайп-тайпара я: нарсаш, помидораш, набуц. Бокхха хьувкъам чуэцаргхиларах дог тийша ба уж.

Деша дай бац

Дукха ха йоацаш республикански газеташа кепатехай карарча шера хьалхарча квартала планал кIезигаIа дулхи шурен пачхаьалкхенга дехкача боахамий цIераш. Масала, дулх «Малгобекский» совхозо дIачуденнад ши тонн, доагIар 30 тонн долаш «Алханчуртский» совхоза хьайбаш лерадераашта тIадиенад 46 тонн дулх.

Шура йохкача дакъе геттара тIехьабисаб М. Горькен ГI. Ахриевен цIерагIча совхозий фермай болхлой. Кховзткъеи ворхI тонн — иштала я республике бахача нахага дIа ца кхоачаш йиса из продукци.

Цхьабакъда, моттигерча статистика отдело шера хьалхара кхо бутт чекхбаьлча яьча итогашка хьежача Кхъбетта «Алханчуртский» совхозо шоай доалахьара хьайбаш лелаерашкара ийнай 972 центнер шура, «Кавказ» совхозо — 877, «Малгобекский» совхозо — 870, «Луч» яхача совхозо — 771 центнер шура. Из продукци я-кх дукхагIча дакъе пачхаьалкхенга дIаенхаьнар.

Болх геттара ледара лелагIа къаьгта хьахьокх хIара кхоабача Iаттагаря йоаккхача шурий боарам лоха хиларо. Масала, «Малгобекский» совхозе из яьккхай 398, «Луче» — 338, «Кавказе» — 499 килограмм.

КАНДИДАТИЙ ЦIЕРАШ ЯЬХАЙ

Нохч-ГIалгIай областной партийни съезде бахийта делегаташ харжара йолча республикански хоржамий комиссе

Республикански хоржамий комиссе хоам бу, округашка хоржамий округашка Нохч - ГIалгIай областной парторганизацегара КПСС XXVIII-ча съезда делегатала кандидаташта укх новкъосташта регистраци яь хилар:

№1 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Бибулатов Салавди Алаудинович — «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене парткома секретарь, Заводской район;

Медаев Яраги Ризванович — Грозненски радиотехнически завода директор, Заводской район.

Хаджиев Саламбек Наибович — «Грознефтехим» НПО генеральни директор, Заводской район.

№ 2 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Бугаев Хизир Махмудович — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь;

Костюченко Павел Иванович — ТЭЦ-2 котельни цеха слесарь, Заводской район;

Межаков Игорь Алексеевич — Нохч - ГIалгIай АССР КГБ председатель;

Магомадов Леча Добачевич — маьхех йолча Нохч-ГIалгIай АССР Госкомитета председатель;

Сибиров Ваха Хамидович — НГIАССР Лакхехьарча суда член;

Туркаев Хасан Вахитович — ЧИГПИ кафедра заведующи, Заводской район;

Хасуев Лема Амадиевич — Заводской РОВД вневедомственни хана отдела начальник;

Четникова Любовь Михайловна — Грозненски хладокомбината кадраех йола йоккхагIйола инспектор;

Янин Геннадий Сидорович —«Грозэнерго» ПОЭиЭ генеральни директор, Заводской район.

№ 3 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Берсанов Хамарзий Хаматхан — «Связьстртой-2» треста ПМК-209 начальник, Ленински район;

Герханов Сайдамин Алаевич — ГПОПАТ водитель, Ленински район;

Джукаев Ахмад Бекаевич — «Чечингстрой» ПСМО парткома секретарь, Заводской район;

Магомедов Закир Мирзоевич — СССР «Минмонтажстроя» Кавказски территориальни координационно-информационни центра начальник, Заводской район;

Смолин Александр Николаевич — Грозненски биохимически завода слесарь, Заводской район;

Савитская Валентина Аркадьевна —ПТЖХ-2 текущи ремонта участка начальник, Ленински район;

Темуркаев Мусса Мухамедович — «Прометей» яхача литературно - издательски кооператива председателя заместитель, Ленински район.

№ 4 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Арбиев Магамед Алиевич — Нохч - ГIалгIай агропромышленни объединене начальник;

Бехоева Эльза Муталиевна — СССР Госгазнадзора Грозненски инспекце отделене начальник, Ленински район;

Гарлев Алексей Николаевич — Грозненски швейни производственни объединене парткома секретарь, Ленински район;

Голованов Александр Кириллович — «Автоспецоборудование» завода парткома секретарь, Ленински район;

Гуцериев Сафарбика Микаьил — художественни промыслай производственни объединене генеральни директор, Ленински район;

Забияко Александр Кузьмич — пенсионер, Ленински район;

Капустинов Виталий Васильевич — «Грозненский рабочий» издательства директор, Ленински район;

Колесников Владимир Николаевич — «Грознефтегеофизика» производственни объединене геофизически балхаш дара йолча Грозненски управлене начальник, Ленински район;

Кривошеев Леонид Яковлевич — Грозненски машиностроительни завод «Красный молот» производственни объединене парткома секретарь, Ленински район;

Курумов Магомед Якубович — «Столичный» тика директор, Ленински район;

Марзаганов Хьамида Iийса — автотранспорта Нохч-ГIалгIай территориальни производственни объединене проектно - технологически бюро директор, Ленински район;

Молчанов Игорь Васильевич — бувзама НГIАССР производственно - техническ управлене керттера инженер.

№ 5 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Арсанов Ахмет Баудинович — НГIАССР хьун боахама министра заместитель;

Асхабов Муса Абдул-Рашидович — Ленински районни чурча гIулакхий отдела паспортни отделене начальник;

Бабенко Владимир Федорович — Грозненски мехкдаьтта института парткома секретарь, Ленински район;

Барзукаева Зура Баудиновна — № 7 йолча городской поликлиника керттерча лора заместитель, Ленински район;

Ващук Владимир Ефимович — пенсионер, Ленински район;

Габисова Тамара Пацевна — А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотека директор, Ленински район;

Гайрбеков Аюб Якубович —Грозненски учетен механизацен техникума хьехархо, Ленински район;

Гакаев Жабраил Жокалаевич — Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен университета кафедра заведующи, Ленински район;

Киндаров Абдулла Гарсиевич—Нохч - ГIалгIай АССР культура министр;

Лорсанукаев Сайдахмет Магомедович — «Сельская жизнь» яхача газета собственни корреспондент;

Мовтаев Султан Махмудович — Нохч - ГIалгIай АССР халкъа дешара министр;

Дальсаев Мусса Алиевич — республикански наркологически диспансера керттера лор;

Даудов Хожи Бисаевич— «Стройматериалы» кооператива председатель, Ленински район;

Кадиев Магомед Алиевич — Нохч - ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министр;

Панченко Валентина Николаевна — № 1 йолча берий музыкальни школа директор, Ленински район;

Пошкова Елена Елиферовна — статистика Нохч-ГIалгIай управлене отдела начальник;

Усманов Арби Усманович — «Вайнах» яхача Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен халхарий ансамбла директор, Ленински район;

Хамурадов Омар Абдрахманович — Ленински чурча гIулакхий райотделерча вневедомственни хана отдела начальника заместитель;

Храмова Майя Петровна— № 56 йолча юкъерча школа директора дешара дакъе йола заместитель, Ленински район;

Целовальников Василий Петрович — бувзама Нохч-ГIалгIай производственно-технически управлене фельдъегерски служба начальник.

№ 6 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Баразгов Владимир Борисович — Грозный станце локомотивни депо машинист, Октябрьски район;

Жолтиков Евгений Анатольевич — Грозненски сигнализацен бувзамен дистанце начальник, Октябрьски район;

Шпонько Наталья Викторовна — «Промавтоматика» Iилман - производственни объединене парткома секретарь, Октябрьски район.

№ 7 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Анзурова Лайла Газаевна — «Терек» яхача Нохч-ГIалгIай производственни мебельно - дахчан хIамаш еча объединене бригадир, Старопромысловски район;

Дикаев Ахмед Яргиевич — «Трансмаш» завода участка начальник, Старопромысловски район;

Завьялова Тамара Александровна — № 5 йолча берий поликлиника керттера лор, Старопромысловски район;

Куценко Виталий Александрович — КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь;

Зайцев Виктор Иванович — «Оргтехника» грозненски производственни объединене парткома секретарь.

№ 8 йолча Грозненски хоржамий округе гIолла

Бондарев Виктор Владимирович — «Грознефть» производственни объединене СевКавНИПИнефть» института парткома секретарь;

Василюшкин Юрий Владимирович — «Грознефть» производственни объединене парткома секретарь;

Дикаев Хаид Чугуевич — «Грознефть» производственни объединене стройиндустре база директор;

Иванов Николай Прокофьевич — «Грознефть» производственни объединене «Старогрознефть» НГДУ начальник;

Муртазалиев Ваха Мовсарович — «Грознефть» производственни объединене Октябрьски УБР цеха начальник.

№ 9 йолча Сунженски хоржамий округе гIолла

Аушев Хьусена Iадал-Хьамид — КПСС Назрановски райкома хьалхара секретарь;

Беков Мажита Сергей — НГIАССР Министрий Совета председатель;

Бачманов Александр Николаевич — XIX-ча партсъезда цIерагIча колхоза председатель, Сунженски район;

Чилаев Шудин Бахаевич — В. И. Ленина цIерагIча колхоза председатель, Сунженски район.

№ 10 йолча Грозненски юртарча хоржамий округе гIолла

Дударкаев Зинудин Ахметович — «Новая жизнь» яхача колхоза бригадир, Шатойски район;

Кагерманов Рамзан Усамович — «Советская Россия» яхача колхоза арендни бригада бригадир, Грозненски район.

№ 11 йолча Наурски хоржамий округе гIолла

Завгаев Доку Гапурович —КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхара секретарь, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель.

№ 12 йолча Шалински хоржамий округе гIолла

Абубакаров Султан Ахмадович — Аргунски аьшкбетонни изделей завода директор, Шалински район;

Дудуркаев Юсуп Мухажирович — «Шалинский» совхоза профкома председатель, Шалински район;

Кадиев Сулиман Хиривевич «Предгорный» совхоза механизатор, Шалински район;

Мовсаев Бека Истамулович —Кирова цIерагIча колхоза тракторист, Веденски район;

Яшуркаев Муса Исаевич — «Солнечный» совхоза бригадир, Урус - Мартановски район.

№ 13 йолча Гудермесски хоржамий округе гIолла

Буруев Темирсултан — Ножай - Юртовски района Октябрьски юрта Совета исполкома председатель;

Вижаев Вахит Шагитович —А. Шерипова цIерагIча колхоза колхозхо, Ножай - Юртовски район;

Исхаджаев Леми Магомедович — «Кошкельдинский» совхоза директор, Гудермесски район;

Мадаев Шемсад — Гудермесски вагонни депо начальник;

Мехиев Хамзат Мовладиевич — прокуратура шофер, Ножай - Юртовски район;

Насуханов Бача Алавиевич — «Новогрозненский» совхоза бригадир, Гудермесски район;

Распивкин Александр Дмитриевич — Гудермесски локомотивни депо парткома секретарь;

Рашидов Шаид Рашидович — Энгель-Юртовски юкъерча школа директор, Гудермесски район;

Садыков Хусаин Саид-Салахович — халкъа депутатий Гудермесски горсовета председатель;

Чунчуров Шахрудин Асланегреевич — «Гудермесский» совхоза директор, Гудермесски район;

Эсендиров Абдурахман Нажмудинович — «Мединструмент» завода ОКС-а начальник, Гудермесски район.

ПАРТЕ РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Селхан хилар КПСС Наурски райкома пленум. Цига дийцар XXVIII районни партийни конференце ергйолча парте райкома отчетни доклада проект. Проект гулбенарашта йовзийтар КПСС райкома ханна йолча организационни бюро председатела Е. Т. Андросова.

Доклада проект ювцача дакъа лаьцар «Наурский» совхоза парткома секретара Р. Х. Кушаева, РОВД начальника В. Д. Коротке, РайСЭС керттерча лоро М. Д. Белоглазова, Наурски юкъерча школа директора Г. В. Семиренкос, «Плодопитомнический» совхоза директора В. Ф. Зверьковас, Кирова цIерагIча совхоза директора С. У. Тепсуркаева, кхычар. Доклада текст тоаеш дукхха предложенеш тийлар цар, тIатохараш а дир.

Пленума балха юкъе дакъа а лаьцар цига къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела Д. Г. Завгаева.

КПСС Устава проект ювцаш

Сона бакъахьа хет

Парте этта чоалхане хьал тоадеча доккха дакъа лоац юкхьанцарча партийни организацеша. Партийни вахаре хулача эргалоний маIанех къахьегамхой дIанхетабе, укх тIеххьарча хана КПСС ЦК-с тIаэцача документий чулоацам царга дIакхачийта, партес белгалбоахача наькъа тIа бовла уж тIаьхеха декхарийла я юкхьанцарча партийни организацеш. Из болх лелабе низ а, хьаькъал а, санхетам а бола дукха коммунисташ белгалбаьхаб кердача замо. Майрра ала йиш я, Ленина цIерагIча колхоза парторганизаце секретарь Хизриева Хьалимат а иштта саг йолга. КхоалагIа шу да из гIулакхе хержа. Юкхьанца хала хиннадале а, хIанз ерригача коллективо лоархIаш а сий деш а я кьона парторг. Парте таханарча хьалех лаьца тха корреспондента къамаьл хилар Хизриева Хьалиматаца.

— Хьалимат, ховш ма хиллара, овлангара хувцамаш хулаш латт партийни балха юкъе. Царех лоархIаметIбола хувцам малагIа хет хьона?

— Сога хьаттача тIеххьарча хана партес кьоастадеш долча дешаех эгара лоархIамегIа да кердача Устава проект ювца оттаяр. Сона иштта хIана хет аьлча, парте яха еза закон да цун Устав. Из закон замо дIадеххача тайпара ца хилча парте ший гIулакхаш лерттIа леладе аьттув баргбац.

— ХIаьта, Iа ма аллара, хIанзарча хано дIадеххача тайпара закон хургдий, хIанз ювцача проектах кхелца Устав?

— Кепатеха Устава проект дукхагIча дакъе эшшача тайпара кийчъяь я. Гуш да, цун автораша парте вахара проблемаш тахка а техка, болх баьлга. Цу тайпарча Уставах яхаргйола парти, хIанз вай демократически пачхаьалкхене еш йолча кхыча партешца къовсам лоаттабе а ший гIулакхаш лерттIа леладе а низ болаш хургья.

— Парте Устава проект демократически хьисапе яц, яхаш дувц цхьаболча коммунисташа а парте боацараша а. «Демократически централизма» принцип юсаш хилар а фракцеш мегийташ ца хилар а белгалдоах цар из дувцача хана. Цу хьакъехьа фу хет хьона, Хьалимат?

— Ала деза, демократически централизма принцип проенте йиса яле а гуш да цу принципла чулоацам хувцабенна хилар. ХIана аьлча, проекта тIа яхачох, «...вIашагIйоахка а болх беш хила а йиш я партийни организацей секретарий советаш, партийни клубаш, хьаштанка а проблемашка а хьежжа коммуниста вIашагIтохаш йола партийни балха кхыйола формаш. КПСС программий установкай ларда тIа цар дувц тайп-тайпара дешаш, царех йола шоай позици кийчъю, моллагIча боараме йолча партийни комитеташка ювцийта оттаю предложенеши проекташи».

Цудухьа, хьалха санна демократически централизма принцип шоашта пайда эцаш лелае вIаштIехьдаргдац функционерийн консерваторийн. ХIаьта фракцех аьлча, проекто ца мегийтараш я шоай чура организаци а дисциплина а йолаш, парте Программаца тарлуш йоаца идейни установкаш йола фракцеш. Из нийса а да, чура дисциплинеи организаци йола, ерригача парте программа хьал ца лоапа парте доакъошхой тоаба вIашагIкхийтта хилча парте чухьа кхыъкхе парти йолаш санна хIама да. Из тоаба партена юкъера араяккха бокъо а хила еза кхыча коммунистий. ХIаьта из тоаба а ший хьаштдале къаьстта парти вIашагIйолла бокъо йолаш я.

— Вешта аьлча, тайп-тайпарча тоабах вIашагIкхийтта организаци а йоацаш, цхьа лостами, цхьа дисциплинеи йолаш организаци хила еза-кх парти?

— Из иштта ца хилча, хIанз вIашагIйоххачча кхыча партешца политически къовсам лоаттабе а тIанийца ваIадаш кхоачашъе а низ хургбац коммунистий. Цу тIа ала деза, ший чура дисциплинеи организации йоаца, программни установкаш хьаллоаца тоабаш (е проекта тIа яздаьчча тайпара «партийни клубаш,...» кхыйола формаш) вIашагIйохка Устава проекто могадеш хилар. Из могадеш хиларо къоастаду парте чурча демократе дешаш.

Гуш да, кепатеха проект хIанзалца хиннача Уставах чIоагIа эргаш хилар. ХIаьта малагIча эргалонаша тIаэзар эгара хьалха хьа теркам?

— Се юкхьанцарча партийни организаце болх беш хиларах, уж ювцача моттиго къаьстта теркам тIаэзарса. Цох тамаш елга а дац. Эггара халагIа бола болх тхона тIа ба. ХIаьта, райкомага юха ца хьожаш, цхьа гIа банкха бокъо йоацаш из болх лелабе кхы а халагIа дар. Цхьабакъда, хIанзарча проекта ларде кхеллача Уставо из хьал эргадоаккхаргда. Масала, мел хала дар парте керда доакъошхо хьэца, мел дукха бюрократически духьаленаш нийслора хьалхагIа. ХIаьта кердача Уставо, юкхьанцарча партийни организаце цу хьакъехьа яь ваIад, хоадам беш хургья. Иштта хила а деза из, хIана аьлча, парте хьэзачача сагаца цхьана коллективе къахьегача наха дикагIа вовз из.

Иштта лоархIаме хет сона, юкхьанцарча партийни организацешка шоай балха финансировани е, кхыча балхех мукъабовлийта болхлой лелабе взносех хьачудоагIача ахчах 50 процент дар дIадахийта бокъо луш хилар.

— Хьалимат, Устава проекта тIа деза, аьнна, хьайна хетар белгалдаьккхача бакъахьа дар Iа, вай къамаьл чакхдоалаш.

— Аз хьалхагIа маллара, кепатеха проект дукхагIча дакъе дика кийчъяь я. Цхьабакъда, цхьа моттиг хувца езаш санна хет сона. «Краевой, областной партийни комитеташа шоаша къестаду шоай организаце структура дешаш, райкомаш, горкомаш вIашагIйоххилга...», аьннад проекта тIа. Хетаргахьа, парте райкомаш, горкомаш, кхыйола органаш вIашагIйоххилга а цар аппарата йоккхал а юкхьанцарча партийни организацешка къестадайта деза. Цудухьа, из пункт иштта язйича бакъахьа дар: **«Юкхьанцарча партийни организацей викалаша шоай конференцешка къестаду райкомаш, горкомаш, кхыйола органаш вIашагIйоххилга а цар структурах а аппаратах дола дешаш а»**. Уж органаш иштта вIашагIъеххача юкхьанцарча партийни организацей низ хургба цхьаболча партийни функционерашта духьале е.

Интервью ийцар Ч. МАНОЛИС.

Хьалхалаттараашта юкъеяхай

Пятилетка дIадахача шерашка тIанийца декхараш меттел, пачхаьалкхен план а кхоачаш ца еш, дукха декхараш тIадусаш хьабоагIар бар Грозненски швейни производственни объединене хIамаш тегараш. Бахьанаш дукха дар. Болх боагIIача боарамагIа дIа ца бодаш хиларах лоха дар хIамаш тегараша ийду алапеш, долче, каст-каста хувцалуш балхара дIабувлар уж. ЧIоагIа эсала лелар материально - технически Iалашо елга, дукха моттигаш нийслора хIамаш тегача мотористкаша къахьегамен производственнии дисциплина телхаеш, брак йолаш продукци арахецаш, из бахьан долаш балха ха а къахьегам а зехьа боабеш. Уж проблемаши кхоачамбоацараш цкъа санна массехказа дийцар болхлой юкъарча собранешка, производственни совещанешка. Экономически реформа хьалашийа дIахо иштта къахьега йиш йоацилга дIахайтар массанена а. Долче, болх овлангара денз эргабаьккха тоабара тIаерзаяь мероприятеш белгал а яьха, хьинар кхо ца деш къахьега болабелар хIамаш тегараш.

Цудухьа беркате къахьегаш дIадоладир цар шийтталагIча пятилетка тIеххьара шу. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цар тIанийца декхараш тIеххкоачаш ца деш. Цудухьа дерригача техника-экономически хьокхамий хьалхарча квартала план хьал хьалха кхоачашийр объединене коллективо. Пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул тIех цо арахийцар 517 эзар сома маьха халкъа эша товараши бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукции. Къахьегама овсарле лакхъяра кхаь бетта задани 10,8 процент тIеххоачашийр хIамаш тегараша. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийца ерригa продукци духхьал из лакхъяра чотагIа хьаьяй цар. Хьалхарча квартале толамца кхоачашъяй цар пачхаьалкхенна пайда бара задании шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараши. Укх шера дIадахача беттташка шоаш даьха производственни хьокхамаш денгара денга дикагIа хулийташ къахьег цар укх апрель бетта а.

Объединенерча цехех, филиалех, фабрикех цхьанкха коллектив яц пачхаьалкхен план кхоачаш ца еш, тIехьаюсаш. Царна юкъе а къаьстта дика болх беши башха-дика производственни хьокхамаш доахаши хиларца белгалъяьнна я Кукуев Нур-Али Ахметовича кулгалдеча Гудермесски швейни фабрикаи Сухоплещенко Римма Викторовна, Дудникова Татьяна Петровна, Грачева Ифалия Павловна керте латтача цехийн коллективаш. Квартала задани графикал дукха хьалха кхоачаш а яь, укх бетта тIеххьарча деной чотагIа продукци арахецаш я уж.

К. МАГОМЕДОВ.

Тlехдика хьа... а хьегаш, башха-дика производственни толамаш доахаш бола болхлой кIезига бац Грозненски экспериментально - механически заводе. Царех цаI ва кхоалагIча разряда токарь Азимов Iабдулла. Пятилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашьяра яьржача яхье даим хьалха латташ хьавсагIарех ва из. Кхо шу мара дизадац сборочни цехе комсомольца къахьега. Цу лоацача хана моллагIа шийна тIадахка декхараш цIена кхоачалдеш, новкъостийца товш Iимерзей хиларах белгалваьлина ва из. Овсаре къахьегарал совгIа ше хьаеш моллагIа шийна тIадехка мара хилийтац цо. Цудухьа шин тамагIа долаш продукци арахеца бокъо яьккхай Iабдуллас. Цун продукци цкъа дIаелча соца ца еш, хийцца чакхйоалийт ОТК тIахьожамхоша. Шин опыт камаьрша дIайовзийт цо шийна уллув къахьегаш болча къоначарна болхлошта. ХIавта деррига а сона ховш да яха уйла йолаш вац из. Шин болх тIа-тIа кIоаргагIа бовзара каст-каста из дагавувл дукххача хана денз укхаза болх беш болча йоккха опыт йолча къахьегама ветеранашца.

Хьинаре къахьегарал совгIа доккха дакъа лоац цо юкъарча балха тIа. Комсомольца сий лакха а лоаттадеш, дукха кхетама болх бу цо кагирхоштен комсомольцаштен юкъе.

Заводе ше къахьега волавелча I. Азимовс дика кхетадир шин балхаца айхха бувзам болча институте деша отта везилга. Цудухьа Грозненски мехкдаьтта институте сайрийнарча отделене механически факультете деша дIаэттар из. Дийнахьа балха а хиина чувеча, занятешка ваха везаш хул, тIаккха мукъача деношка дукха деша дезаш хул комсомолец.

СУРТА ТIА: токарь I. Азимов.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Пассажирски автотранспорта болхи цун проблемаши

Хоаш махиллара, дукха кхоачамбоацараш да хIанз пассажирски автотранспорта беча балха тIа. Укх тIеххьарча шерашка кепайоазон тIа каст-каста цIенхаштта критика ю цунна. Цу хьакъехьа наьхаташ ух тхога а. Масала, Грозне вахача инженера Чаплыгин Виктора язду:

«Хьамсара новкъостий! Тахан шун газета тIа са дувца безам ба пассажирашта чIоагIа бохам боаккхачох, пассажирски АТП экономикана чIоагIа Iатъхаш долчох, уж гIулакхаш ца нийсдалийтара де дезачох. Городской автобусаш, дIа-юха лелилга физически а моральни а дахкъе чIоагIа аьттув боацаш да. Автобусаца дIахьа водача хана динамикаца чу гIолла каст-каста хьахез ер дашаш: «Водителага ахча хьа а луш, хьалхарча наIарах мара автобуса тIера Iобовла йиш яц пассажирий». ТIаккха автобуса салоне тIеххьашка латтача пассажираша цIогIарч дедт: «Оаха ахча дIаденнад, тхога новкхьаш да, бокхьала хьаллал тIеххьашкара наIараш!».

Водитела ше аьнначун тIара вала тигац. ТIаккха пассажираш галешца, коляскашца кIамаех дизача тIоршашца салоне чугIолла чакхбовла безаш хул, долче, цар дIа-хьа тетта нах эгIазъух, кхалнаьха эзлготнаш йохаю. Из а хIама дац. Хьалхарча наIарашка хьалхаьча цхьабола пассажираш, шоашкара доаггIаш дар дIа ца луш Iабосс. ТIаккха пассажираш хьалтIаховшийта тIеххьара наIараш хьа маййленгахьа, билетах боагIа мах дIа ца балар гIоне, тIера Iеккхусалу «пхьагалаш». Цудухьа водительа эгIазъух, цхьа шай бахьан долаш шоай хьаюкъ ма доаде, яхаш мухь батт. Цо дувцар кхетадеш да, цунна оттаьа план я, из кхоачашъярга хьежжа мара алапи а эцац цо. Долче, водителла хала да нитта болх бе, хIаьта атта дац пассажирашта а.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш, автобус тIара Iобаьнна пассажираш шоашта бонъонаш да йовзаш хиларах цунна хьалхашка гIолла наькъаш десга бовла гIерт. Из кхераме гIулакх да, хатар хил а тарлу укхаза.

Массехк шу хьалха «Правда» газета оагIонаш тIа яздаь дар «Икарус» яхача автобуса тIара хьалхашкарча наIарах нах Iобосса йиш яц, яхаш. Из кхераме да пассажирашта. Из хоаш ба водителаш а. Цхьабакъда, беррига пассажираш цунах дIанхетабаь вала низ дIанкхачац водитела. Ше дувцаш дар бакъ а, а даш хьалхашкахьарча наIарех тIахоаца тIеххьашкахьарча наIарашка гIолла Iабосса а база, яхаш ва кахата автор. Хьалхарча наIарах хьачувоаллаше пассажиро ахча дIатергдолаш гIулакх хилийта гIерт из.

Пассажирски автотранспорта болх тоабара де дезарех дувцилга дийхар тха корреспондента «Гергача истола» гонахьа гулбеннача транспортникашкара. Цига дакъа лоацаш вар транспорта пассажирски перевозкай отдела горисполкоме р ч а служба начальник Н. Х. Солцаев, «Чечингавтотранс» территориальни производственни объединене генеральни директора заместитель Х. Б. Татриев, объединене пассажирски перевозкай отдела начальник М. А. Ужахов, цу отдела инженер И. М. Мисхлауров, ГПАП-1 директор М. А. Мижаев, цун заместитель М. Куркиев, автоколоннай начальникаш Н. Зубайраев, А. З. Дидаев, бригадир Турпуханов, керттера бухгалтер Кургузова, планово-экономически отдела начальник Долгопопова, водитель Безнощенко, ГПАП-2 директора заместитель Дзулгаев, Автоколонна-1572 директора заместитель Исаков, ГПАП-5 водителий бригадир Физираев, водитель Абдулвагапов.

Корр.: — Городе автобусашца дIа-хьа лелярах мах телара йолча цаI мара йоацача системага вай даьлча бакъахьа дацар-теш?

Татриев: — Деррига тха гIулакх цу даьнъе юхмачахьа доврала бахьан да вIашидага а даьнна, уж цхьан кога тIа оаха ца дахар. Пассажирашта гIулакх дара культура лакхъяра, царгара хьагулдеш дола ахча дукхагIа хилийтара де дезарех шоашта хеташ дар аьлча бакъахьа да «гергача истола» гонахьа багIараша. ЦIаькха а хьажа вай билетин системе юкъе а ца йоалаеш, пассажирашкара дIа-хьа лелярах боагIа мах хьавцилга дикагIа вIаштIехьдаккха. Горисполкома фу хет цу хьакъехьа?

Солцаев: — Оаха къоабал а ду, нийса а лоархI на.

Татриев: — Цу хьакъехьа вай дагадаьлча бакъахьа хет сона пассажирски автотранспортаца дIа-хьа лелаш болча нахаца. Из де йиш я кепайоазонга, радион телевиденен гIолла. ДукхагIчар из гIулакх могадаь тIаэце, горисполкоме чIоагI а дайта, боаггIаш бола соцам байтаргба вай цу дакъе. Вайна хеттача бесса из деррига а чакхдаьлча а, теркалде дезаш цхьаьхка цхьа хIама да укхаза. ДIа-хьа бахарах пассажирашкара мах хьайидачул тIехьагIа, хьагулдаь ахча пачхахьалкхен кассе дIа ца кхоачийта водителаш болаш ба. Из чIоагIа Iатъ пассажирски автотранспорта предприятей экономикана. Мича ух из ахча? Хьагулдаьча ахчах дикка дакъа водителий киса дода. Инженера Чаплыгина шин каьхата тIа енна предложенеш тIеерзаяь пассажирашта дикагIа гIулакх дара, царгара дукхагIа ахча хьагулдара. Царех цаI я автобуса хьалхашкарча наIарашка гIолла пассажираш тIа а ховшийташ, царгара доагIа ахча хьанйделга, тIехьашкарча наIарашка гIолла Iобувлийтилга.

Корреспондент: Шоана фу хет цох, вIаштIехьдоаладургдолаш гIулакх дий из?

Турпуханов: — Из чакхдаргдац, хIана аьлча, автобусаш сецача остановкашна Iалыьмате дукха нах хул, къаьстта уж балха дIаболхачен цIаухачем хана. Практически хьалхашкарча наIарех уж тIаховшабаь а воалалургац. ХIаравар сихагIа тIаха гIерташ пассажираш айхьаза бовлаш хIама хургда цунах. «Хабарал худар тол» яхаш да халкъа кица. Цунна а дайна чакхдаргдоацар ше долча дита а дита, кхыдола наькъаш лаха деза вай.

Татриев: — Вай бувцараш дукхагIбола пассажираш ба, хулиганаш а боацаш.

Турпуханов: — Сона хетачох, хIанзара система йитача бакъахьа я: тIехьашкарча наIарашка гIолла нах автобуса хьатIабуврг болаш.

Татриев: — Аз цIаькха дагайохийт шоана пассажираш дIа-хьа кхувлара правилаш: автобус остановке сецача цун ерригa наIараш хьаелла декхарийла ва водитель, пассажирашта культурно гIулакх а деш. ТIаккха пассажираша моллагIча наIарах шоаш Iобессабале а, водитель волча хьатIа а хаш, цхьаца шай хьател. Царех ког гIортилга е еза вай. Сона хетаргахьа, нитта болх дIаболабича билетах доагIа ахча хьателаш бараш тIа-тIа дукхагIа хургба. Шоана фу-хет цунах?

Дзулгаев: — Вай массане а тахан дувцаш дар пассажирашта дикагIа гIулакх делга, цар хьаштдиза кхоачашделга, пассажирски автопредприятей финансови гIулакхаш тоаделга да. Пассажирашкара доагIа ахча хьайидара йола цаI мара йоаца система юкъейоалайича бакъахьа хет сона. Водитела абонементни талонаш йохмаргйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза, дукха контролераш хьаэца а ца гIерташ. ХIара предприятена план яла еза, хIаьта из мишта кхоачашъяйтаргья, цу дакъе фу де деза вай къоастаде деза.

Ужахов: — Из доаш лерттIа къоастадара шин никъ мара бац. Царех цаI водитель ахчанца вувзавенна хургвоацаш гIулакх дар. Йолаш я компостераш, абонементни талонаш, уж йохка моттигаш. Де дезар да цхьа система а йолаш из гIулакх дIадоладелга. Шин графикагIа автобус лелийта декхарийла да водитель, хIаьта билеташ доацаш пассажираш ца лелийтилга контролерашта дIатIадилла деза. Газеташка гIолла хоам бе беза билеташ доацаш е автобуса тIа дIатIаъа бокъо йоацаш вола пассажир автобуса тIа хьалтIаволлийтаргвац, аьнна.

Дицдалийта йиш яц хIара дIанхаьчача шаьга хьежжа мара предприятена дотаци ца хилар. Водитело шин киса цхьа шай деллача предприятена эппаз гаргга зе хул.

ШоллагIбола никъ: Дзулгаевс ювцача системана со раьза ва. Условеш укх тайпара хила еза: водитело хьалхагIе а кассе хьадала деза оттабаьча боарамагIа дола ахча. Нагахьа санна, цу дийнахьа автобус еха, водитель гараже чува везаш хуле, вокх денна кIезигагIа план яла еза цунна. Цунах лаьца консультаци еннай сона ТТУ, цар юкъейоалаяьй хIанз вай ювца система. Цар из система дика вIаштIехьъяьккхай, рейсагIа араволалча хана а ца луш, бIарччача бетта доагIа ахча хьалхагIе а хьалу водитела. Кулга цIена боацача водителех сиха къаст уж.

Дзулгаев: — ЦаI мара йоаца система вай юкъейоалаялцца йолча хана пассажирий хьашташ дизза кхоачашде а пачхахьалкхен планах толамца доархIаде а вIаштIехьдаргдац вай.

Исаков: — Абонементни система вайцига йоаггIача тайпара дIайодаш яц. Ужаховс яьххача бесса, водитело хьалхагIе а шийгара доагIа ахча хьа а телаш, цо болх бергбола гIулакх де деза. Цунга дIаяла еза касса-копилка.

Татриев: — Нагахьа санна копилкаш юкъейоалайой царна пломбированни еш лаьрхIа нах хила беза. Цар чура ахча хьанйдераш а уж хила беза.

Турпуханов: — ШоллагIйола вариант нийсагIа, аьттув болашагIа хет сона.

Кургузова: — Вай хIанз банкроташ хиннад, массане а декхар доал вайга.

Хизираев: — Вайга хьакхоача ахча меллад, ховча (фиксированни выручка), системагIа болх беча хана рейсаш ца еш юсаш моттигаш нийслацар. ХIаьта абонементни талонаща водителаша болх беча хана, цар шоашта аьттув лех, маршруташкара дIа а бувлаш, шоашта хIамилг йоаккхаш, кхычахьа болх беш хул уж. Фиксированни выручкагIа болх беча пхелагIча маршруте цхьаккха тайпа жалобаш яц пассажирашкара, цхьа моттиг нийслац автобус маршрутера дIаяьнна. ХIаьта цу маршруташка водителаша дукхагIа алапеш а нйду.

Мижаев: — Со вIалла а раьза вац Дзулгаевс ювчача системагIа болх байта. Вай дукха яьй абонементни талонаш йохка киоскаш. Цар талонаш йохкарга хьежжа царна ахча хьеждела а нийса вIаштIехьдаьккхадацар.

ХIаьта ТТУ системагIа болх бича нийсагIа хет сона. Цу системагIа болх беча дийнахьа водитело арендагIа дIанийцай автобус, хIана аьлча, хьалхагIе а цу денна доагIа ахча дIаденнад цо. Цудухьа шийна мамогIа лире тIара ца зала гIертаргва из, бахьанаш лехаргдац цо. Нагахьа санна шофер пассажирашца Iимерза хуле, цунца пассажираш а хургба нитта.

Ужахов: — Дикаид. Цу системана раьза хиннад вай. Шун водителаша тIаэцаргйий из?

Мижаев: — Эцаргъя даьра. Уж шаьш да тхо кхоабаш дараш, царех латт тха финансови чIоагIие а. Тха водителаша а дика кхетадеш да из. Долче, уж цу системана раьза хургба. Нагахьа санна, уж шек болаш моттиг нийслой, из гIулакх нийса хиларах дIанхетабе безаргба уж. Из де тха низ дIа а кхоачаргба.

Солцаев: — ХIанз укх сахьате цунах сайна хеташ дар ца ала лаьрхIад аз. ДIауйлаел оаша: ахча хьа ца телаш лелаш бараш берригача пассажирех 40 процент бараш ба, хIаьта 60 процент бараш эхь-юхь дола цIена нах ба. ФуннагIа даь а царгара ахча хьадаккхар гIоне, пассажираш автобуса хьалхарча наIарашка гIолла мара Iа ца балийта а гIерташ, вокхарна, 60 процент барашта, чIоагIа новкъарле ю вай. Маршруташкара дIа а бувлаш, кхычахьа шоашта болча аьттонна болх бе водителаш дIаухаш а моттигаш нийслу фиксированни выручка системагIа къахьегаш уж болча хана а.

Ужахов: — Нагахьа санна абонементни талонаш водителашка дIа а енна, уж болх бе болабалийтача, цар остановкашка автобусаш ца сецаеш а моттигаш нийслургья, автобусаш сов чIоагIа етта а яхаш. Хьалхашка йоахна трафареташ дIа а йоахаш, «шабашка» е болалургба уж. Долче, планово-экономически отдело йоагIаш йола план оттае еза водитела. «Шабашка» йоаккхаш лела водителаши билет доацаш лела пассажираши гуча а боахаш, уж бехктокхаме увзийта декхарийла ба контролераш. Нагахьа санна, хьалхагIе а шийгара доагIа ахча хьа а денна, болх беш водитель хуле, тIаккха из тIакхувш хургва пассажирашкара доаггIаш дола ахча хьаэцара.

Татриев: — ХIаьта цIена болх ца беш хиларах лаьца жалоба енача хIара водитела гIод тоха деза.

Дидаев: — ГПАП-1 болх беча тхона гучадаьннад: цаI мара йоацача системагIа болх бе доладала дезилга. Цхьабола водителаш эхь-юхь дайна хул. Цар ахча хьателац пачхахьалкхен кассе. ХIаьта цу абонементни система шин минусаш а я. Талонаш каьхата тIа ехнай яхаш латт, хIаьта бокхьалдар аьлча, шозза-кхозза йохк уж. Берригача водителаша дакъа лоацаш йола юкъара собрани а я, йоагIаш йола план оттае еза хIара водитела, цо болх беча маршрутага хьежжа.

Татриев: — Болх боагIача боарамагIа дIа а гIоргболаш, предприяте экономика чIоагI а лургйолаш шоана, водителашта, хьашт долаш а оаша къоабалъеш а йола система малагIа я?

Дидаев: — Тхона эшаш яр, оаха къоабалъеш яр ТТУ система я, цхьабакъда, абонементаш юкъе а ца йоалаеш.

Зубайраев: — Аз а къоабалдир фиксированни выручка системагIа болх белга. ХIаьта цу системагIа болх беча хана «Икарус» яхача автобусаш тIа тIеххьара наIараш йолча моттиге оттае еза кассаш-копилкаш.

Ужахов: — «Инарусаш» тIа абонементаш йита еза, аьнна хет сона.

Безнощенко: — Сона хетачох, бе-бешха дац водитела е кондуктора пассажирашнара ахча хьайидеш хилар.

Татриев: — Нагахьа санна водитель цкъа план кхоачаш ца еш висача, цунна предупреждени е еза, цунга шийга кулг а яздайташ, шозлагIа а из де деза, хIаьта кхозлагIа план кхоачаш ца еш вусе, балхара дIаваккхар мара цунна де хIама дац.

Дидаев: — Тахан аз план кхоачаш ца еш волча водитела кхозлагIа предупреждени яьй, из тIеххьара яь а я. Аз аьннад цунга, хьона оттаяь план кхоачашъюлургйоацаш яц. ХIаьта водитела дувцачох, цунна из кхоачашъюлац. Аз цунга аьннад, цхьана болх а беш хьожаргда вай из кхоачашъюлургья е яц.

Татриев: — Бухсоццаш итогаш е вай гергача истола гонахьа вIашагIа мел кхийтараша дийцачун. ТТУ системагIа болх бе долалургда вай: йиълагIча, ворхIлагIча маршруташкара дIа мел икхача маршруташка, балха аравалалехьа водитело шийгара доаггIаш дола ахча хьа а луш, цаI мара йоацача системагIа болх бе долалургда вай.

Гергача истола гонахьа вIашагIкхийттараша цхьан дагара а болаш лаьрхIар Грозненски горисполкомагара Грозненерча маршрутни автобусаш тIа, маршрутни таксеш тIа болх беча водителашта (№№ 4, 7 йолча маршруташка болх беча «Икарус-280» маркагIа йолча автобусаш тIа болх бечаргара дIа мел ицкхарашта) фиксированни выручка системагIа болх бе бокъо ялар, цу водителаша маршруташка арабалалехьа шоашкара доаггIаш дола ахча предприяте хьа а тергдолаш.

Корр.: — Оаша мел дийцачунга чIоагIа уйла тIаххийта ладийгIар аз. Пассажирски автотранспорта болх овлангара денз эргабьнкха, цIенхаштта тоабара, пассажирий хьашташ дизза кхоачашдара тIадерзадаь кIоарга чулоацам болаш къамаьл хилар вай. Из гIулакх тоадара тайп-тайпара вариантaш а йийцар. ТIеххьара а массава раьза а волаш цаI мара йоацача системагIа водителашка болх байталга соцадир вай.

Цхьабакъда, вай мел дийцачоа, тIатоха кIезиг-дукха хIама дар са а. «Арендин» яха дош тIа а латташ, болх беш я цхьайола маршрутни таксеш, царех хIаранена оттаяь планаш а я. Сона хетаргахьа, цар керттера декхар да шоаш дIахьожабаьча маршруташкарча пассажирий хьашташ дизза кхоачашдари шоашта оттаяь план кхоачашъяри. Долче, цар мишта болх бу хой-теш, предприяте а объедннене а кулгалхошта? Сона хетаргахьа, хац. Уж шоай маршруташкара шоашта товчча хана хьа а баьле, центральни рынкана уллуврча Таманская яхача улица тIа баьхне хьаовтт. Цига массаза а дукха пассажираш хул. ХIара пассажирагара цхьаца сом а доаккхаш. Старопромысловски районе хI.

Из санна дола сурт хьалхашка отт «Татабанья» яхача остановке нийсвенначоа а.

Уж гIулакхаш царга ца а леладайташ, цар цIена болх бергбола наькъаш а лохаргда мотт сона объединене а предприяте а кулгалхоша.

Цхьаькха а да белгалдаккха дезаш. АрендагIа лелаш йола автобусаш шоай маршруташ телха а еш, шоай хьашт долча тайпара болх беш я, пассажирашкара совлен ахчаш а доахаш. Уж го йиш я лакхе вай хьоахаьча маршруташка а кхычахьа а. Цул совгIа, кIиранденошка Грозненча, Шаьларча, Урус-Мартанерча рынкашка ух уж, хIара пассажирагара городе ах сом а районашка йолхачар цхьаьца сом а доаккхаш. ХIаьта уж болх беш хила езача маршруташкарча пассажираша бала оз цу хана дIа-хьа баха автобус йоацаш.

Цар тIарча водителаша КРС болхлошка а ладувгIац, тIахьожамхоша дувцаш дар цар лергах а кхетац. Заказех кхыча организацешка болх беш йолча автобусашта бокъо еннай Iуйрийна балха нах дIаболхача хана е цIаболхача хана уж тIахувшабе а царгара доагIа ахча хьаэца а. Цхьабакъда, цар бIарччадийнахьа, кхыметтел салоIача деношка а тIехьашкарча шоашта хIамилг йоаккхаш болх бу.

Хьагуча суртах, уж лакхе мел йийца проблемаш къоаста а яь, цхьа порядок оттае еза укхаза. Водителаша беча балха учет, отчет, тIахьожам хила беза. Из да дой хIанз укх сахьате цар лелабеш бар кегар ба. Цунга хьежжа дукхагIа хул пассажирски транспорта беча балха летнъаш бола нах. Долче, уж кхоачамбоацараш цIендаь дIа а даьха, шоашта товчча бесса болх бе гIертача водителашта никъ бехка беза. Из гIулакх гаьна а ца доаккхаш, чакхдакха дезаш да.

«Гергача истола» гонахьа вIашагIкхийттараша дань къамаьл дIаяздаьд Б. КОСТОЕВА.

ИСТОРЕ ТЕШАЛ ДУ

Вай ханарча партийни документашa, советски политически деятелашa цкъа санна — дукхаза теркам тIаззар кепайоазон тIа къамашта юкъера гIулакхаш дувцаш керттера дIадехараш моллагIа а материал цIенхаштта Iомаяри из йоашхача хана нахулла объективности эшаш хилара. Уж нормаш телхаяро тIехьагIа малагIа зедергда ца а ховш, доа даккха тарлу. Цу тайпара хIама хьадайтара аьттув боалийташ яр 1990 шера 5-ча марта «Правда» яхача газета тIа араьнна «Кунакаш массаза а барт лохаргба...» яха статья. Цун автораш — спецкорреспонденташ А. Грачеви В. Халини.

Специалисташта санна, Кавказе дахача дерригача халкъашта шаьра йоазаш йола исторически факташта хIанз Къулбаседа-ХIирийчен АССР чуйоагIа Пригородни район юха хьа а луш, автономи меттаоттаярах дола гIалгIай халкъо нийсса дIадехачоа фальсификаци а еш, из бакъхилара шеко чуйоассаю цу наха. Цу тIа йоах «Пригородни района территоре тIа 70 шера гIал-гIазкхий баьхаб, 23 шера — гIалгIай, хIаьта тIеххьара 45 шу — хIирий». ХIаьта гIал-гIазкхий укхаза баха ховшалехьа, авторашa яхачох, «из лаьтта негIий, тIаккха черсий, цул тIехьагIа эрсий доалахьа хиннад». Корреспонденце авторашта хетачох, Буро тIа а из Iойиллача денз эрсийн хIирийн мара баьхабац. Статья тIеххьарча предложенеца корреспонденташа «факташ цIенхаштта къоастаяра» укх тайпара итог а еш, шоай позици белгалйоаккх: «хIана ла ца магаро, дорхваларо, шийна ловра мара хьаде безам ца хиларо чоалхане а дерзаду, гаьна а доаккх автономи меттаоттаяра дош».

ХIАНЗ хьожаргда вай исторически бакъдарашка. Бокхьонца ховш да, тIеххьарча юкъерча бIаьшере гIалгIай лоамашкара шаьра аренашка арабала болабеннача хана, керттерча даькъе Тарски долинен Камбилеевна яхача хин юхе дадача лаьтташкен баха хайшалга. ТIехьагIа XVII-ча бIаьшере укхаза хьакул Онгушт яха гIалгIай юрт (хIанз СОАССР чуйоагIа Тарское оала юрт). Укхазара хьадоагIаш да гIалгIаех эрсаша ингуши, аьнна цIи тиллар: «ГIалгIаех эрсаша ингуши, аьнна цIи тиллар хьадоагIа 17-ча бIаьшере денз йолаш хиннача Онгушт яхача юрта цIерагара» (А. Н. Генко. ГIалгIай культурни вахарцара). Онгуштах лаьца документальни хоамаш вайна дитад цу ханарча гурже историка, наькъахочо (Багратиони Вахушти. Гурже географи. Тифлис, 1904). XVIII бIаьшере денз лакхе белгальяьккхача моттиге гIалгIай юрташ массанахьа а даим а ювцаш я (Волков Н. Г. Къулбаседа Кавказа этнонимаши тукхамий цIераши, М. 1973).

ХIаьта Орджоникидзе городах аьлча, из хьахиннай 1784 шера Заур яха гIалгIай юрт лаьттача моттиге. ЮкъерчабIаьшерен ГIалгIайчена хетаьча монографе тIа дIадахача бIаьшерен Кавказа истори тIехдика довзаш хиннача П. Г. Буткова яьхар дага а дохийташ, цIинезача кавказоведа Е. И. Крупнова яьду: «...Малсагнаькъан тайпа.. низ болаши доккхен хиннад XVIII бIашере юкъехоачаш а. Ховшда, цу тайпан юрт лоархIачун воI Малсаг-Дзавга (Дзауга) шаьрача арен тIа Заур яха гIалгIай юрт Iойиллалга... Цу моттиге 1784 шера хьахилар Владикавказ яха гIала». Крупнов Е. И. ЮкъерчабIаьшерен ГIалгIайче М., 1974).

Статья тIа бувцаш бола гIал - гIазкхий ювцача территоре тIа гучабаьннаб XIX бIаьшере юкъехьачача хана. Колониальни режим чIоагIъяран цу моттиге бахача нахз тIахьожам лоаттабаран царизмо лоамарой юрташта юкъе гIал - гIазкхий станицаш хьаеш хиннай. Царна тIадилла хиннад лоамашкен шаьрача моттигашкен баха гIалгIай а нохчий а шоайла къоастабелга. Иштта, 1859—1867 шерашка Онгушт, Аьхки-Юрт, Таузен - Юрт, Шолха яхача юрташка гIал-гIазкхий баха а ховшабаь, Тарская, Сунженская, Воронцова - Дашковская, Тарски хутор, аьнна, царех керда цIераш техка хиннай. Цу хьакъехьа 1906 шера Паччахьалкхен Думага яхьийтача телеграмма тIа гIалгIаша яздаьд: «ХIанз низагIа тхогара дIадаьккхача кхаь даькъагIа ши дакъа лаьтта гIал-гIазкхий бе кхаьчад, хIаьта тхо, гIалгIай, тхоай дезалаш кхабар духьа, вешта аьлча дахар духьа, цу гIал-гIазкхашкара арендагIа лаьтта хьанийде дезача хьал тIа кхаьчад. ГIалгIай тукхамо хIара шера гIал-гIазкхашта 30 сом арендин мах тел. Из гIал-гIазкхашта налог телилга мара кхы хIама дац. Цу гIулакхо тхо, гIалгIай, декхарийла ду эзараш шерашка тха доалахьа хиннача лаьттах мах тела. Цудухьа цу налого геттара а эгIаздуг тхо. (Мартиросян Г. К. ГIалгIайчен истори. Орджоникидзе, 1944, с. 137).

Гуш ма хиллара, гIал-гIазкхий баха ховшабарах дувцаш хьоаьр ерригa Пригородни район а йоацаш, нах баха йиъ пункт мара яц, хIаьта укхаза а гIал-гIазкхий баха ховшабалехьа гIалгIай баьхаб. Цхьабакъда, статья тIа цох лаьца цхьа дош аьннадац. Цу фактаех хIама ца хьоадар — шин тайпара харцахьа хоам бар. ХIана аьлча, вай истори ца довзача газет дешачоа станицаш нах баьхабоацача, яьссача моттигашка хьахиннай, аьнна; моттаргдолаш да. Амма, харцахьа хоам белга цу тIа а чакхдалац. Автораша гIал-гIазкхий 1921 шера арабаьхаб йоах, Тийрка юхе дахача халкъий 3-ча съезда соцамца, Пятигорскерча отделе лаьрхIа хьакъоастаьча моттигашка лакхе йийца кхоъ станицен хутори дIа а хьош, 1918 шера гIалгIашта шоай лаьтта юхаденнадоллаше. (Тийрка юхе дахача халкъий съездаш. Документийн материалийн сборник Т. I. Орджоникидзе, 1977, с. 331).

«ГIалгIаша, — белгалдаьхад Г. К. Орджоникидзе Совнаркомага ше яьча доклада тIа, — юхахьадаьхар шовзткъен итт шу хьалха шоай хиина лаьтташ. Цар юхаяьккхай цхьан хана Онгушт яхаш цIи хинна шоай юрт, цигара хьадоагIа ингуши яха дош а. 50 шу хьалха уж цигара Iоара а баьха, Онгушта цIи а хувцаш, Тарская яха станица хьайир». (Орджоникидзе Г. К. Статьяши къамаьлаши. М., 1956, с. 79).

1919 шера денз, Деникина эскаро Нохч-ГIалгIайче дIа а лоацаш цхьан юкъа Советски Iаьдал дIадаьккхача хана, моастагIа бирса духьала латтар бахьан долаш уж лаьтташ гIалгIашкара юха а дIадоах. Граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа, уж лаьтташ гIалгIашта юха дIалу. Хеталу, нийсхо яьннай, аьнна.

Цу хана чакхдоакх лоаман халкъий бокъонашка чIоагIъелга. 1920 шера ноябрь бетта хьакхайкаю Горски АССР, цунна юкъейоагIар ялх административни округ: Нохчий, ГIалгIай, ХIирий, Черсий, Балкхарой, Карачаевций яраш. Владикавкази (хIанз Орджоникидзе) Грозный городаш духхьал Горски АССР ЦИК-ен СНК-ен мара доалахьа хургйоацаш, шоай лоIаме административни единицаш а яь, хьакъоастайир. Бакъда, Горски автономни республика дукха хилланзар, 1922 шера январь бетта цунна юкъера ара а яьнна, хьахул Черсий-Балкхарой Карачаево-Черкесски автономни областаш, хIаьта цу шера 30-ча ноябре — нохчийяр. 1924 шера аьхки Горски АССР дIайоал, хIана аьлча цунна юкъера арайоал город Владикавказ центр а йолаш, шоай автономни областаш вIашагIъехка ГIалгIайчен ХIирийчен.

Цу тайппара, ГIалгIайн ХIирийн автономни областий административни центр а хинна дIаотт город Владикавказ. Из иштта хилар 1934 шера Нохч - ГIалгIай автономни область вIашагIйоллалца, хIаьта 1936 шера цунах город Грозный административни центр а еш республика хьахул. Пригородни районах лаьца дийцача из, хила деззача тайпара, ерригa гIалгIай юрташ а йолаш, Нохч - ГIалгIайченна юкъейода.

1944 шера сталинско-бериевски гIозаро нохчийи гIалгIайн шоай мехкагIа а боахаш, Гаьнарча СибарегIеи Казахстанеи Iобохьийт, хIаьта цар лаьтташ цIаькха а бокхьонца болча даьшкара дIа а даьха, хIирашта дIалу.

1957 шера вайнах шоай мехка цIабахкачул тIехьагIа, ГIалгIайчен территорех 46 процент дIалоаца лакхе белгалъяьха юрташ, иштта кхыйола нах баха пункташ а шоай бокхьонца болча даьшта юха а ца луш, Къулбаседа-ХIирий административни доазон тIа юсаш я тахханалца.

ГУШ МАХИЛЛАРА, 25 шера кхозза а доацаш, пхезза хувцабеннаб йиъ юрта баьха нах, укхаза дагадоха деза, шозза — 1918-чеи 1922-чеи шерашка — лаьтташ шоай бокхьонца болча даьшка юхаденна хиннад. Иштта, автораша шоай публикаце тIа лочкъадаьд гIалгIай укхаза 23 шера а доацаш, бIаьшерашка баьхалга. ХIаьта бакъдар дувца вай доахке, гIал-гIазкхий а 60 шера мара баьхабац, текста тIа 70 шерал совгIа баьхаб яхе а. Пригородни района кхыйолча нах бахача пунктех лаьца аьлча, укхаза баьхарий къаман состав тIеххьарча массехк бIаьшера хувцаеннаяц цкъа — укхаза даим а баьха нах низагIа Iоара а баьха, цар лаьтташ хIирашта дIаденнача 1944 шера мара. Цхьабакъда, из хIама ца зувш дитад автораша. Ца зувш дитад укхаза гIалгIай прописка ца еш кхестабаьлга. Цхьан дешаца хьоабаьбац Iодахийтача хана халкъо лайна бала, Iайша халонаш. Дувцац репрессеш йолча шерашка мел гIалгIай байнаб. Ховш ма дий, цу хана нах моцалахи шелалахи бовш халкъ мел чIоагIа кIезигденнад! Озабезам а беш, статья т'а цхьан оагIорахьа белгальяьхача цифраша вай истори ца довзача газет дешачоз моттийт гIалгIаша Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа дакъа лаьцадац, аьнна, хIаьта ховш ма дий. Даьхен а граждански а тIемашка итташ эзараш болча халкъа толашагIболча кIанташа шоай синош Iодехкалга.

Ха безам бар, нийсхо котъялара тIехь автораша кхетадер фуд. ГIалгIайчен ахнета кхаччал хьаьнагIдола лаьтташ лоалахошка бе кхаьчалга, хIаьта шоаш гIалгIай мехка ерригача миIнингашка хьабе болх лехаш, цигача баха а прописка е а бокъо йоацаш лела безалга-м дац из! Е 1784 шера Заур яхача гIалгIай юрта тIа хьахинна, деррига а истори хьа мел доагIа ГIалгIайчен политически, экономически, культурни центр хинна город Орджоникидзе цунгара дIаяьккхалга-м дац из?

ЦУ ТАЙППАРА, статья керттера положенеш исторически бакъдолчунга вIашкайоагIаш яц, цудухьа цо шин халкъа юкъе доттагIал чIоагIдара зе маьа, пайда бац. Гуш да бакълар, тахка безам а боацаш автораша цхьан оагIорахьа озабезамаш делга, из тенденциозни йолга.

Тхо, гIалгIай къаман Iилманхой, чIоаггIа эгIазлигад «Правда» корреспонденташа А. Грачевен В. Халинен техача статьяс. Тхо кхеташ дац, мишта карагIдаьннад цар иштта эхь-юхь дайна диззача халкъа истори кегаде. Долче, статья шин чулоацамга лиллача геттара зуламе я. Цо гIалгIай халкъа сийн эхь-эздели кIезигдаь ца Iеш, гIалгIаштен хIираштен юкъера гIулакхаш ирлу, тийшаболх юкъебол. Городашка Назрайен Грознен, хIанз беррига мехка ховш махиллара, чакхъяьлар гIалгIай автономи меттаоттаяр хьадехаш, «Правда» тIа араьяннача статьяна партийни мах белга хьадехаш итташ эзараш болча наха дакъа лаьца митингаш.

Этта хьал ирденна, кхохкаденна дале а, гIалгIай халкъо гойт доккха сабар. Из догдоахаш да шин дош нийсхонца къоастадергхиларга. Наьха безам ба шоай дай баьхача лаьтта, шоай юрташка цIабаха, шоай автономи меттаоттае. ГIалгIай халкъа хетачох, цун законагIа йола бокъонаш лораер я 1989 шера ноябрь бетта СССР Лакхехьарча Совето тIаийца низагIа Iодахьийтача халкъашта духьала чакхъяьха репрессивни акташ зуламе лархIарахи цар бокъонаш Iалашъярах йола Деклараци.

З. ГОЙГОВА,
ЧИГУ советски общества исторе кафедра профессор.

М. МУЖУХОЕВ,
ЧИГУ революци хилалехьа долча СССР исторе кафедра заведующи, исторически Iилмай доктор.

Ф. ОЗДОЕВА,
ЧИГУ филологически факультета декан, профессор, НГIАССР Iилма заслуженни деятель.

А. КУРКИЕВ,
ЧИГУ эрсий метта кафедра заведующи, филологически Iилмай доктор, профессор, НГIАССР Iилма заслуженни деятель.

М. АЗИЕВА,
ЧИГУ проректор, филологически Iилмай кандидат, доцент.

М. ЧАПАНОВ,
ЧИГУ иностранни меттай кафедра заведующи, филологически Iилмай кандидат, доцент.

И. ТАНКИЕВ,
ЧИГУ лакхерча математика кафедра заведующи, физико - математически Iилмай кандидат, доцент.

Н. ДАХКИЛЬГОВ,
ЧИГУ вайнахски филологе кафедра профессор, НГIАССР Iилма заслуженни деятель.

Т. ТОЧИЕВ,
ЧИГУ зоологе кафедра заведующи, биологически Iилмай кандидат.

30—40-ча шерашка а 50-гӀа шераш долалуш а лийцача наха реабилитаци яра хьакъехьа

(ДӀахододар. Долалур 3, 13, 15, 22, 24 февралер, 1, 3, 6, 8, 10, 13, 15 мартер, 3, 5, 10, 14, 19, 21, 24 апрелер арадаьннача газеташ тӀа).

Мисерханов Абдулкерим, 1901 шера Шаро-Чеберлойски района Маохун яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Маохун яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Умаров Хожик, 1881 шера Шаро - Чеберлойски района Чихалдой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Чихалдой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Баташев Хаджи-Дегиль, 1881 шера Шаро - Чеберлойски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шарой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Гунушев Умар, 1879 шера Шаро - Чеберлойски района Хашалдой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хашалдой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Дадаев Цанца, 1886 шера Шаро - Чеберлойски района Куртандук яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Куртандук яхача хуторе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Магомаев Лабаз, 1881 шера Шаро-Чеберлойски района Хакмадой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хакмадой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Хусейнов Дай, 1891 шера Шаро - Чеберлойски района Хакмадой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хакмадой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Гамбулатов Пица, 1855 шера Шаро - Чеберлойски района Курбандук яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Курбандук яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Ашагаев Имада, 1858 шера Шаро - Чеберлойски района Цеси яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Цеси яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Алиев Батак, 1860 шера Шаро - Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Муртазалиев Ржи, 1856 шера Шаро - Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Даев Иболи, из Ибрагим, 1861 шера Шаро-Чеберлойски района Хакмадой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Хакмадой яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Магомахаджиев Хаджимурад, 1851 шера Шаро-Чеберлойски района Анчидатой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Анчидатой яхача юрта ваьхав, 2 шу суд яьй.

Абдулаев Ахмат, 1906 шера Шаро - Чеберлойски района Химой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Химой яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Мусаев Хамид Хасиевич, 1905 шера Итум-Калински района Дзумсой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Дзумсой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мажиев Янгулби, 1868 шера Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Шахмирзаев Саад, 1897 шера Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Ногаев Ноха, 1882 шера Урус - Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Заиаев Ахмад, 1908 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Лакхара Наур яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Канаев Ахмад, 1902 шера Веденски района Агишты яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Агишты яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Канаева Keберат, 1880 шера Веденски района Агишты яхача юрта яьй, нохчо, парте хиннаяц, цӀеннана, Агишты яхача юрта яьхай, 5 шу суд яьй.

Канаева Заи, 1926 шера Веденски района Агишты яхача юрта яьй, нохчо, парте хиннаяц, колхозхо, Агишты яхача юрта яьхай, 5 шу суд яьй.

Кореняк Александра Филипповна, 1911 шера Орджоникидзевски края, Урюк станице яьй, эрсе, парте хиннаяц, цӀеннана, г. Грозне яьхай, 5 шу суд яьй.

Саракаев Назарбек, 1914 шера Ведено яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ведено яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Шептукаев Исак, 1906 шера Ачхой-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Самашки яхача юрта завода заготовитель, Ачхой - Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Догужиев Шахан - Гири-Хаджи Умарович, 1915 шера Адыгейски АО Кошехабльски района Егерухай яхача юрта ваьв, гӀалмакхахо, парте хиннавац, госстраха инспектор, Ачхой-Мартан яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Алейников Степан Иринархоевич, 1903 шера Воронежски губерни Никитовка яхача юрта ваьв, эрсе, ВКП(б) член, Бамут яхача юрта «Химлес» артела 1930-ча шерага кхаччалца бухгалтер хиннав, Сунженски района Ассиновски станице ваьхав, топаш техай.

Вакалишев Усман, 1900 шера Ачхой-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Ачхой-Мартан яхача юрта ваьхав, топаш техай.

Машаев Хумид, 1901 шера Урус-Мартановски района Алхан-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, юртсовета председатель, Алхан-Юрта ваьхав, топаш техай.

Лаблюк Иван Николаевич, 1921 шера Молдави, Голяны яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, Новогрозненски ТЭЦ каменщик, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Комков Василий Иванович, 1904 шера Московски области Монцево яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, НКВД набахта склада заведующи, г. Грозне ваьхав, 8 шу суд яьй.

Киришкаев Усман Киришкаевич, 1911 шера Галанчожски района Барой яхача хуторе ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Барой яхача хуторе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Клименченко Илья Капитонович, 1892 шера Урус-Мартан яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ковтун Николай Матвеевич, 1897 шера СКК Андреевски яхача хуторе ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Малгобекнефта» болхло, МагӀалбике ваьхав, 10 шу суд яьй.

Козенцов Василий Константинович, 1895 шера Пензенски области Макшански района Фатуевка яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Грознефта» каменщик, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ляшина Мария Семеновна, 1900 шера Сунженски района Слепцовски станице яьй, эрсе, парте хиннаяц, цӀеннана, Слепцовски станице яьхай, 10 шу суд яьй.

Маяев Якуб, 1902 шера Шалински района Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Шали яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мадаев Умрад, 1907 шера Гудермесски района Нойберды яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Кирова цӀерагӀча колхоза колхозхо, Нойберды яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мадаров Асхаб, 1902 шера Шалински района Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, единоличник, Шали яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Малевин Никонор Митрофанович, 1892 шера Малгобекски района Вознесеновски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Малгобекнефть» болхло, Вознесеновски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мальсагов Решид, 1896 шера Шатойски района Шатой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Шатой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Малыхин Александр Владимирович, 1896 шера Сунженски района Слепцовски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Сунженски пахарь» колхоза колхозхо, Слепцовски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Манкиев Доди Мухьмад, 1901 шера Назрановски района Долакха-Юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, колхозхо, Долакха-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Махоткина Наталья Федотовна, 1899 шера Сунженски района Слепцовски станице яьй, эрсе, парте хиннаяц, цӀеннана, Слепцовски станице яьхай, 10 шу суд яьй.

Мурдалов Абдул-Кадыр Мурдалович, 1917 шера Галанчожски района Акки яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Акки яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Сулейманов Ахьяд, 1892 шера Староюртовски района Даттых яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Орджоникидзе цӀерагӀча колхоза колхозник, Старый Юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Тулунов Айдемир, 1911 шера Ножай-Юртовски района Даттых ахача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Даттых яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Турлуев Абубакар, 1896 шера Староюртовски района Абу-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Грознефтеразведка» болхло, Абу-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хаджиев, из **Хабушев** Исраил, 1905 шера Староюртовски района Новый Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Сталина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Новый Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хажаев Абахаджи, 1902 шера Староюртовски района Зибир-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, ЦӀеча Эскара цӀерагӀча колхоза бригадир, Зибир-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хоменский Александр Григорьевич, 1911 шера Сунженски района Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Октябрь 12 шу дизара цӀерагӀча колхоза колхозхо, Троицки станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Харебин Арсентий Степанович, 1911 шера Сунженски района Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Сталина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Троицки станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Хашханов Юнус, 1901 шера Надтеречни района Ногай-Мирза-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ногай-Мирза-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Херниханов Герих, 1906 шера Староюртовски района Зибир-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, ЦӀеча Эскара цӀерагӀча колхоза председатель, Зибир-Юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Чеботаев Евдоким Алексеевич, 1896 шера Сунженски района Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Слепцовски станце машиннаькъа болхло, Троицки станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Эдильсултанов Абу, 1898 шера Староюртовски района Кень-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Кень-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Юсупов Ибрагим, 1901 шера Староюртовски района Новый Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Куйбышева цӀерагӀча колхоза ветсанитар, Новый Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Кравченко Савелий Дмитриевич, 1883 шера Сунженски района Карабулакски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Кирова цӀерагӀча колхоза колхозхо, Карабулакски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мусаев Дорна Мусаевич, 1906 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, юртбоахама техникума пекарь, Асламбек яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Мухкандов Зайнди, 1912 шера Веденски района Ца-Ведено ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ца-Ведено ваьхав, 10 шу суд яьй.

Новичихин Константин Тимофеевич, 1894 шера Сунженски района Слепцовски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Малгобекски мехкдаьтта промысла слесарь, г. Малгобеке ваьхав, 10 шу суд яьй.

Оздоев Сальмарза Микаил, 1913 шера Назрановски района Наьсар-Керте ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, колхозхо, Наьсар-Керте ваьхав, 10 шу суд яьй.

Плиев Тепса ИсмаӀал, 1889 шера Назрановски района Пхьилекъонгий - Юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, единоличник, Пхьилекъонгий-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Поддубный Николай Васильевич, 1876 шера Сунженски района Слепцовски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, узкоколейка болхло, Слепцовски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Покусаев Кирилл Александрович, 1891 шера Малгобекски района Вознесеновски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, транспортни контора болхло, Вознесеновски станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Сайдулаев Дауд, 1899 шера Гудермесски района Герзель - Аул яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Грознефть» болхло, Герзель-Аул яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Степанченко Радион Филиппович, 1884 шера Азово-Черноморски края Абински района Мингрельски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, райпроса союза садовод, (Кабардино-Балкари) Котляровски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Троценко Иван Семенович, 1893 шера Грозненски губерни Шалички яхача юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, единоличник, Гудермесски района Калинина яхача поселке ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тутаев Магомед, 1905 шера Шатойски района Шатой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Шатой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хамхоев Янарсана ГӀазмухьмад, 1909 шера Назрановски района Дошлакъий-Юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, Назрановски больница швейцар, Дошлакъий-Юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Хамхоев Арс-Гири Мухьмад, 1892 шера Пригородни района Базоркино яхача юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Базоркино яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хасуев Ахмад, 1900 шера Ачхой-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ачхой-Мартан яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Чалова Прасковья Ефимовна, 1892 шера Сунженски района Фельдмаршальски станице яьй, эрсе, парте хиннаяц, цӀеннана, Сунженски района Нестеровски станице яьхай, 10 шу суд яьй.

Шабазов Усам Шабазович, 1905 шера Шатойски района Вашендарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Вашендарой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Магомадов Межидха Магомадович, 1897 шера Ножай-Юртовски района Зандак-Аре яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Орджоникидзе цӀерагӀча колхоза колхозхо, Зандак-Ара яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Малевин Георгий Антонович, 1905 шера Малгобекски района Вознесеновски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Красный животновод» колхоза колхозхо, Вознесеновски станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Селимов Сота Тебиевич, 1908 шера Веденски района Ца-Ведено ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ца-Ведено ваьхав, 3 шу суд яьй.

Сатаев Эми Саиевич, 1909 шера Веденски района Агишпатой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, дешархо, Агишпатой яхача юрта ,ваьхав, 3 шу суд яьй.

Селимов Хамид Селимович, 1910 шера Веденски района Ца-Ведено ваьв, нохчо, парте хиннавац, дешархо, Ца-Ведено ваьхав, 3 шу суд яьй.

Белтиев Алим Таусултанович, 1910 шера Веденски района Ведено яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ведено яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алиев Магомед Хабибулович, 1907 шера Веденски района Ведено яхача юрта ваьв, тавлин, парте хиннавац, хӀамаш йохкаш хиннав, Ведено, яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алиев Нурмагомед Газиханович, 1909 шера Аварски округа Мускинджа яхача юрта ваьв, аварец, парте хиннавац, дешархо, Мускинджа яхача юрта ваьхав, 3 шу суд яьй.

Пайзулаев Вели, 1867 шера Веденски района Дарго яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Дарго яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Велиев Увайс, 1915 шера Веденски района Дарго яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Дарго яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Пугоев Сулеймана Суламбек, 1912 шера Назрановски района Аьлти-Юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, Назранерча сельмага хьахо, Аьлти-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Пузенко Андрей Евдокимович, 1894 шера Малгобекски района Вознесеновски станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, «Красный животновод» колхоза колхозхо, Вознесеновски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Реутов Влас Павлович, 1899 шера Сунженски района Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Октябра 12 шу дизара цӀерагӀча колхоза колхозхо, Троицки станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Шидаев Сахиб, 1895 шера Староатагински района Дуба-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Социализм» колхоза председатель, Дуба-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Шардуба Пантелей Захарович, 1910 шера Днепропетровски района Селицкое яхача юрта ваьв, украинец, парте хиннавац, болх беш хиннавац, цхьаннахьа а къоастаьча моттиге ваьхавац, 19 шу суд яьй.

Щербак Мария Филипповна, 1896 шера СКК, Терски области Воздвиженка станице яьй, эрсе, парте хиннаяц, болх беш хиннаяц, г. Грозне яьхай, 10 шу суд яьй.

Тамаев Якуб, 1902 шера Ножай-Юртовски района Мескеты яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Кирова цӀерагӀча колхоза колхозхо, Мескеты яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мадаев Медин, 1868 шера Ножай-Юртовски района Мескеты яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Кирова цӀерагӀча колхоза колхозхо, Мескеты яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Чупалаев Абдул - Межид, 1907 шера Итум-Калински района Чинхой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Махмудов Саид-Магомед, 1912 шера Веденски района Дарго яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Дарго яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Астемиров Баба, 1904 шера Ачхой-Мартановски района Шаами-Юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Грозненский рабочий» газета типографи болхло, г. Грозне ваьхав, 8 шу суд яьй.

Беков Долтмурза Дзубайр, 1912 шера Ачалукски района Йоккхача Ачалкхе ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, «Красный Октябрь» колхоза колхозхо, Йоккхача Ачалкхе ваьхав, 8 шу суд яьй.

Ворнавский Сергей Михайлович, 1917 шера Сунженски района Троицки станице ваьв, эрсе, парте хиннавац, Сталина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Троицки станице ваьхав, 8 шу суд яьй.

Колоев Умахана Ахьмад, 1908 шера Назрановски района Аьлтий-Юрта ваьв, гӀалгӀа, парте хиннавац, МТС цӀи ялара кхерамзлен начальник, Аьлтий-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Курмагомаев Иса Алиевич, 1900 шера Шалински района Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, вокхагӀвола конюх, г. Грозне ваьхав, 8 шу суд яьй.

Маашев Сайпудин, 1900 шера Шалински района Герменчук яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Ленина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Герменчук яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мазиев Абубакар, 1907 шера Чеберлойски района Ригахой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Ригахой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Магомадов Махмуд, 1902 шера Шаройски района Шарой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Шарой яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Магомадов Шахид, 1910 шера Веденски района Элистанжи яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Сталина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Элистанжи яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тарамов Рашид, 1902 шера Урус - Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Тагиров Хан - Магомед, 1917 шера Ачхой-Мартановски района Самашки яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Самашки яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Недуев Илес, 1917 шера Шалински района Шали яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Калинина цӀерагӀча колхоза колхозхо, Шали яхача юрта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Нажаев Магомед Идигович, 1898 шера Атагински района Старые Атаги яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, болх беш хиннавац, Старые Атаги яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мудаев Муслу, 1893 шера Курчалойски района Курчалой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, «Красный партизан» колхоза колхозхо, Курчалой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Масухранов Константин Иванович, 1889 шера Пригородни района Аьхкий-Юрта ваьв, эрсе, парте хиннавац, колхозхо, Вознесенски станице ваьхав, 10 шу суд яьй.

Мусаев Мальсаг, 1888 шера Итум - Калински района Хильдихорой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, юртбоахама артела член, Хильдихорой яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Осмаев Азис, 1905 шера Шалински района Герменчук яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Герменчук яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хайдаров Хасан, 1912 шера Итум-Калински района Хильдихорой яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, колхозхо, Итум-Калински района Чамхой яхача хуторе ваьхав, топаш техай.

Эльмурзаев Ваха Абдулрешидович, 1914 шера Грозненски района Старая Сунжа яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, НГӀАССР Лакхехьарча суда вокхагӀвола секретарь, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

Элиихаджиев Межид, 1914 шера Ножай-Юртовски района Мескеты яхача юрта ваьв, нохчо, парте хиннавац, Мескеты яхача юрта НСШ директор, цигга ваьхаш а хиннав, 10 шу суд яьй.

Штейнерт Ричард Эдуардович, 1887 шера Польша, г. Лодзе ваьв, немец, парте хиннавац, Грозненски депо мастер, г. Грозне ваьхав, 10 шу суд яьй.

(ДӀахододар хургда).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

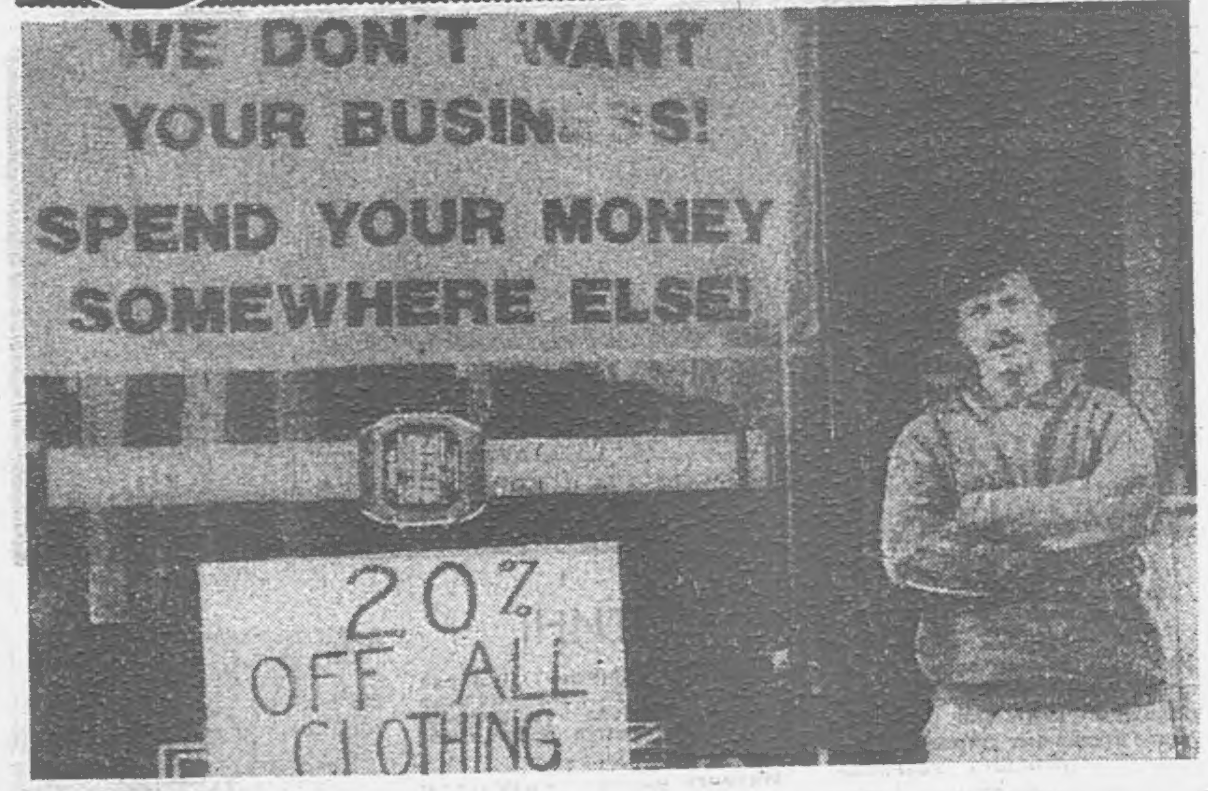

«Нагахьа санна наркотикаш лелаеш шо дале шун гӀулакх тхона эшаш дац. Кхыча моттигашка дӀаахийта шоай ахча» — цу тайпара объявлени хьалтехай Нью-Хейвен яхача городерча кагех ярех йолча цхьан тика наӀарах. Из тика лелаер Уолтер Григо (сурта тӀа)— дуккхача американцех цаӀ ва дерригача халкъа проблемах — наркотикаш дукхагӀа дӀаяржаш латтар, цунца дувзаденна зуламаш хилар — дог лазаш варех. Наркобизнес лелаеча нахаца Ӏаьдало лоаттабу къовсам пайда боалаш боацилга кхета а деш, Уолтера ше лаьрхӀад низ кхоаччача тайпара цига дакъа лаца. «Тханцига масса нахьа наркотикаш я — из унзара хӀама да, — йоах цу лавочника. — Бакъдар аьлча со таро йолаш вац крестовый поход е, цхьабакъда са безам бац наркотикаш йохкаш барашца гӀулакх леладе, са тика тӀа ухарашта гӀулакх де.

ТАСС фотохроника.

Социализм: хетараш тайп-тайпара да

Малхбоален Европерча перестройкана гӀадъяха хӀанай Малхбузе, нагахьа санна бухсоцаш цо лерхӀар социализм чӀоагӀьелга хилча, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш Збигнев Бжезинске аьлар: «Я, из дулургда аьнна тхоашта ца хетандаь...». Дукха ха йоаццаш СССР-е хиннача США боккхагӀболча политологех цхьанне кхычарга из ала дезаш а лархӀанзар кхыметтел СССР Ӏилмай Академе дунен социалистически система экономика Институтерча фусамдаьццца эздел лаьца а. Цхьабакъда, берригаш а бац, кхыметтел американски коллегашта юкъе а, цу тайпара хетар нийса лоархӀаш.

Малхбоален Европе хулача хувцамий хӀанзара зама Ӏалаьмате чоалханеи вӀашдухьаленаш йолаш хилар цхьанна а тайпара харцде йиш йолаш дац. Цхьан оагӀорахьара, тахан СССР-еи социализма кхыча мехкашкеи хулаш мел латта хӀамаш хиланза даргдоацаш, юхатохалургдоацаш, сагота воацаш цхьаккха а ца вуташ да. Цхьабакъда, уйлай, событей, гӀулакхий мах бара даькъе цхьоагӀо ца хилар а бакъдар да...

Цхьабараш, экономически социально-политически проблемаш сов ловзаьнна хилар зе а зувш, кулгаш вӀашагӀхьекхаш ба, кховзткъеи итт шу хьалхагӀа хургда яьхар дага а ухаш.

Вожаш геттара ситӀадаьнна лоархӀамаш деш, вӀаши нийсдеш, тӀатохаш а тӀерадоахаш а, дуккха проекташ хьалхатетташ боахк Малхбоален Европа Малхбузенна тара лостаяра маӀан а долаш. Тара ластар мара кхы хӀама дац укхаза.

ДукхагӀбараш шоаш малагӀча оагӀорахьа байлача бакъахьа ба ца ховш багӀа. Нийсача уйлано хьалхадоах: къоастам боре во хургдацар. Ма кӀезига ха а я, тӀаккха, цу деша йиллар! ХӀаьта, цул совгӀа, аьттехьара а аьрдехьара а Ӏоувхкаш ярлыкаш а ма йий укхаза: «балласт, дуккха а дукхагӀбараш»... ТӀехь-тӀехьа дукхагӀа садуаш латт обществе. Цо новкъарле ю.

ХӀаьта а, гӀана тӀехьа гӀа боаккхаш, областагара областага дувлаш, духтӀадоалаш доагӀа вай: воаш малагӀча хьал тӀа да а дӀахора никъ мича гӀолла бахьа беза а.

Арене баьнна гладиатораш дагаухийт экономикана гонахьа деча къувсамаша. Каст-каста хоз вайна: «Рынок!». «Хьая рынок!» Цу тайпара хабараш дукхагӀа хул США е ФРГ командировке а хинна цӀавоагӀаш лоалахочо кхо бӀаь доллар мара ца доаккха (вайцига «карара из эцаш хилча 5—6 эзар сом доаккхача метте) цӀенна видеомагнитофон еначул тӀехагӀа. Истола тӀа бий Ӏотох: рынок хийла!

Цхьабакъда, экономика даькъе Нобелевски преме лауреат волча Леонтьев Василена (США) хетачох, социализма мехкашка социальни нийсхо ца хилар малхбузехьарча дунен тӀа нийсхо ца хиларал дукха доккхагӀа деце а, мел аьлча а планови боахамо Ӏалашъю пенсена, кӀезигагӀча квартплатана, мах боацаш деча гӀулакхашта йола бокъо.

ДӀахо, Частни доалахье. Экономика частни доалахьенга яхийтар. Капитализма кхы цхьаькха цхьа «столп» а. ХьийгӀача кьих хьахур алсамагӀа хилийта безам хилча лакхлу къахьегама овсарле, дукхагӀа хул хьатӀадоагӀа рузкъа, тоалу хьал—таро.

ТӀаккха, хьабе болх боацаш бусарашта фу де деза? Капиталистически экономикана балха низа рынке естественни регулятор йола ия гӀулакх цу Бжезинскана хетачох, Малхбузено кхайкам бе доагӀаш дацар. Хьал дараш таро йоацараш гучахь бекъбенна латтача метте къегӀбарий социальни гадаккхара йола гарантеш Ӏалашъюлургъяц.

Дуккхача шерашка хьийжад вай Малхбузенга «аьшка кхоллар» хийрадаьннача гӀолла, цигарча горингий дукхало, гангстераша, наркоманаша, кхахьпаша унзара а доахаш. Бакъда, «цигахьара» хьакхухьача поварашка хьежача мел аьлча а сакхувра, цига дерригa а сел иштта кӀалдиса ца хиларах. Укх тӀеххьарча шерашка цу сурта Ӏаьржа-кӀай бос кӀезиг-кӀезига боалаш сийрдабьалар.

ХӀаьта эггара чӀоагӀагӀа халахетар фуд, аьлча, вай теркал ца деш цӀаьхха сайпад воашта карагӀдувлараш. Дукха ха йоаццаш газета тӀара дийшар аз Малхбоалехьарчен Малхбузехьарчен термина юкъера доазув хьаделлара хьакъехьа малхбузенберлински полицейске яздар. ХӀаа, йоах цо, Малхбузен Берлинерен ФРГ-ерен цӀенагӀа хургдац ГДР-ра эзараш «трабанташ» хьачуяьхкаяр аьнна, хӀаьта малхбоалехьара немций а гӀадболхе тамаш я шоай малхбузехьара лоалахой обедаш даа иттаза дарегӀа долча Берлина е Магдебурга ресторанашка ахарах.

Дувца а сенна дувцаргда, хала ха я. ХӀара боаккхаш бола гӀа цхьа лоархӀаме хьисап а долаш баккха безаш ба. Ахаш мара доапача гӀулакхаша вайна новкъостал дергдац, совнагӀа лелаю радикализми «дӀатувсалу» практикен — экономике е политике уж яле а — перспективаш йолаш яле тамаш я.

В. Леонтьевна хетачох, перестройка эггара толашагӀа йола результаташ укх тайпара хила йиш яр: лира правительственни тӀахьожам а болаш, паргӀатта рыночни конкурентни механизмаш йола система хьаяр.

Валерий МАРТЬЯНОВ,
АНП корреспондент.

Финлянде территоре тӀа дахача къулбаседа халкъий вакалаша чӀоагӀа хьожаш лораю шоай бӀаьшерен традицеш. Ноахалгара ноахалга дӀа-са тел халкъа халхараш кхоачашдара техника, музыка, иллей чулоацам, традиционни къаман барзкъаш хьадара говзал.

СУРТА ТӀА: Сякюля районе (губернеш Турку, Пори) бахача наха тӀаювхаш йола кхалнаьха костюм.

ТАСС фотохроника.

ДАГАЛОАЦАМА МИТИНГ

Укх деношка Грозне Грибоедова улицагIа дагIача, ший тIеххьарча шерашка цIи хеза вола музыкант Димаев Iумар чуваьхача цIеношта хьалхашка хилар из дагавохаш дола мемориальни улг цу цIенах дIатохара хетаяь митинг. Цига гулбеннабар халкъа музыканта доттагIий, ше санна кхы боаца цун кхоллам дукхабезараш. Къона волча хана денз къаьна къаваллалца I. Димаева хьабена вахара никъ, цун кхел, кхоллам дагабохийташ дукха къамаьлаш хезар укхаза гулбеннарашта цу дийнахьа.

Халкъа музыканта кхоллама, иллеи халхареи ансамбле цо баьча балха хетадир шоай къамаьлаш из дика дагавоагIаш боача Хамхоев Ахьмада, Дагаев Валида, Халебский Александра.

Кадрови эпсара, тIема ветерана С. Мадалова дийцар Ленинграда юхе чIоагIа тIом латтача хана Димаев Iумарас шоашта совгIата енна халкъа ашараш тIайола пластинка шоаш мел чIоагIа лораеш лелайир.

Митинге иштта къамаьлаш дир Димаев Iумарагара хьокхам ийцараша, цун кхолламо нийсача новкъа баьхараша. Ше санна кхы йоацаш хиннай I. Димаева талант: нотий грамотах хIама ховш веце а халкъа музыканто гулъяьй, тоаяьй, ше хьаьй пхи бIаь совгIа халкъа ашараш. Ший халкъа философи, оамал, цун уйлаши дагалаттараши хьахьекхад цо ашаращца.

Барайтта шу да I. Димаев вайна юкъе воаца, цхьабакъда из наьха дегашка виц ца луш вахаш ва.

СУРТАШ ТIА: митинг йолча хана; халкъа музыканта сийна хьалтеха мемориальни улг.

Н. КОВИАШВИЛЕ сурташ.

ТХОВСАРА МАРХАШ ДОАСТ

Бисмиллахlи ррахьмани ррахьими.

Тховсара чакхбоал Дала безбаь ер мархи бутт. Цу бетта бусалба саго даь дика хIама Даьллагахьара совдув. Кер баьсса хул, гIайбаташ дуьвцац, уйлаш цIенагIа хул, саг кхьча сага къинтIера валара а дикагIа хул, ший вала везилга дагадох цунна. Уж деррига дика хIамаш да-кх вайна Рамазан-бетто дахьараш.

Шаьраска дийнахьа даста дезаш хул укх шера мархаш. Геттара дезача дийнахьа нийсденнад из цIей. Шаьраска дийнахьа Адам - пайхмар ваь; цу дийнахьа из дунеи чура дIа а вахав, цул совгIа цу дийнахьа хургда, йоах, къемата ди а.

Ибдан - дийнахьа (иштта оал мархаш доастача хьалхарча денах) шоашта хоза барзкъа тIадувха, хоза хьаж йоагIа хIама дегIагIа тоха, йоах. Даьла хьехаве, йоах. Сел деза долча цу дийнахьа цхьаккха хьарам хIама де мегаргдац. Хьарам да къаракъ малар, къовсамаш дахар.

Далла гарга геттара деза да цу дийнахьа хьалха даьнача гIалата нах вIаши къинтIера бовлар. Мухьмад-пайхамара аьннад: «Къемата дийнахьа малейк кхайкаргда, «Даьлага декхар доалла саг хьалгIатта!», аьнна. Даьла духьа вIаши къинтIера байна нах цу цIогIагIа хьалгIовттаргба. Иштта деза лоархI Даьла духьа къинтIера валар».

Кхы фу де деза цу дийнахьа? Гаргара нах дIа-хьа баха беза марха кхаьбачар из къоабал де. Бакъда, цу дийнахьа къаракъ а мена, из ди «дездеш» болча наха Даьла а адамаш а раьза хургдац. Маьрша лелача наха зулам дала тарлу цу тайпарча нахагара.

Кхалнаха сагIийна йовлакхаш тел цу дийнахьа. СагIа хургда марха кхаьбача юртарча бокхачча наха уж делча. Бакъда, цу ден лоархIам боабаьча наха уж делча ший рузкъа зехьа доаделга мара цох сагIа хургдац. ХIаьта Дала йоах: «Аз шоашта денна хьаьнала хIама шоашта даа — зехьа ма доаде».

Кхы а цхьа адат да вайнаьха. Цу дийнахьа байракхаш тIа йогI машинашта а говрашта а. Цох аьнна хIама дац жайно. Из духхьал вайнаьха адат мара дац. Сона хетачох, харцахьа хIана да уж байракхаш лелаега, нагахьа санна цар машинаш лехкарашта новкъарле еш хилча. Цунах зулам дала тарлу.

Укх шера мархи бетта каггахьа сагI мара вацар марха ца кхоабаш. Из Дала а вай замано а даь доккха дика да.

Марха мел кхаьбачун из къоабал долда. Царна хиннача халонах Дала йоал йойла царна! Вай дерригаш могаш-маьрша а долаш из еза ха юха тIа йоагIийла вайна.

Юкъера зуламаш дIа а даьнна, вай барт цаI а болаш, вай мехка бокъо хьал а яьнна, тIакхоачалда вайна из деза ди.

ПОШЕВ Ахьмад.
Наьсар-керттерча маьждига имам.

МОСКВА. Хетаргахьа, говра шера хетаяь я Воровски улицагIа, 5, йолча павильоне хьайилла керда выставка. Эспозици гулъяьй Тимирязевски юртабоахама академе коневодства музеера, хIаьта цига гулъяь я дунеи тIа эггара йоккхагIйола говрашта хетаяьча искусства произведеней коллекци.

Ше санна кхы йоацаш коллекци я Валдайски колокольчикаш, говр дIайожаш эша хIамаш, дIадахача бIаьшеренашкарча коневодствах дола книжкаш — из дарригa чIоагIа безам тIабодаш говраш лелаераш, уж дукхаезараш хьожаш хургда. Укхаза хьахьокхаш я скульптура, живопись, къаьнара фарфор. Уж еррига произведенеш хетаяь я сага эггара дикагIйолча гIончана — говра.

СУРТА ТIА: экспозице залашка.

ТАСС фотохроника.

МЕРЗА ДААРАШ

Вай республикерча а цун доазол арахьарча тайп-тайпарча регионашка а бахача наха чIоагIа хоатташи дика дIаэцаши я Грозненски кондитерски фабрика болхлоша арахеца тайп - тайпара кондитерски изделеш. Уж тIатIа дукхагIеи дикагIеи хилийтара, цар ассортимент шеръяра тIагIертта къовсам лоаттабеча цар махетта дика кайоалаш къахьег пятилетга тIеххьарча шера. Укх шера хьалхарча квартала плангIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцай 81 эзар сома маьха товарни продукци. ХIаьта заданел тIех цу юкъа цар арахийцад 80 эзар сом мах бола халкъа эша товараш. Цу даькъе кхаь бетта планал совгIа арахийца кондитерски изделеш 12 тонн я.

Шоай потребителашта продунци лоаттаяра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд цар хьалхарча квартале. Дикка тIехкхоачашъяьй фабрика коллективо валови доходаш ярей къахьегама овсарле дахкъярей заданеш а.

Шоашта хьалхашка латта декхараш массаза а цIенеи диззан кхоачаш а деш, хадданза яхье хьалха латташ хьайоагIа Беслиева Асма Альвиевнаи Мачульская Любовь Ивановнаи керте латтача цехий коллективаш. Цхьаккха бутт дIабахийтац цар шоай заданеш 105—110 процент кхоачаш ца еш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДЕША ДУВЛА!

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ МУЗЫКАЛЬНИ УЧИЛИЩЕ 1990—1991 ДЕШАРА ШЕРА ДИИНАХЬАРЧА ОТДЕЛЕНЕ ДЕШАРХОЙ ХЬАЭЦ УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

Фортепиано;
Мерз бола инструменташ — чIондарг, альт, виолончель, контрабас;
Духовой инструменташ — тромбон, труба, валторна, кларнет, гобой, зурна,
Халкъа инструменташ — халкъа пандар, дахчан пандар, баян, аккордеон, домбра, балалайка;
Хоровой дирижировани;
Илли дахар;
Музыка теори;
Дешара ха — 4 шу.

Училище кийчбу берий музыкальни школаштеи, юкъера образовани луча школаштеи хьехархой, вокально - хоровой ансамблаштеи оркестраштеи музыканташ - исполнительни артисташи, музыкальни самодеятельноста кулгалхой.

Музыкальни училище дIаийбу йизза юкъера школа чакх ца яьккхараш, толаме экзаменаш дIа а енна 14 шерагара 30 шерага кхаччалца ха йола нах (вокальни отделене болхараш — 18 шу даьннараш). Укх специальностех деша овтташ; хоровой дирижировани, фортепиано, мерз болеи халкъеи инструменташ музыка теори — музыкальни школа яьккха хила беза.

ДIачуийбу экзаменаш 6-ча июле денз 20-ча июле кхаччалца хургья.

а) специальностах,
б) сольфеджиохи музыкальни грамотахи,
в) эрсий меттах (диктант), эрсий мотти литературеи (устни) — юкъера школа йизза ца яьккхараштa.
г) эрсий мотти литературеи (сочинени), СССР-а истори (устни) — юкъера школа яьккхараштa.

ДIачуийбу заявленеш директора цIерагIа лу цхьан кепара 5-ча июле кхаччалца.

Заявленеца хила деза: юкъера йоаца школа яьккхара свидетельство (тешал) е юкъера школа яьккха аттестат (подлинник), могаш хилара медицински справка (№ 086-у йолча формах) къахьегама книжка тIара выписка, 4 сурт.

ДIаовттара экзамений массайолча предметех консультацеш хургья 25-ча июне денз 5-ча июле кхаччалца.

Учебни заведене шоаш хьабаьхкача дIаовтташ бараша хьаьокх ше вара тешал (свидетельство) е паспорт, военни билет (эскаре гIулакх даь баьнараша), е приписной тешал (эскаре баха ха яраша).

Училище дIаэттараш стипендеца Iалашбу юкъерча основанех. Ца кхеташ дар ха йиш я, укх адресагIа: г. Грозный, 364021, В. Терешковой, ул. 3. Телефонаш: 23-36-67; 23-58-93.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Грозненски мехкдаьтта института приемни комиссе яьча решенега хьежжа, 1990 шера нефтехимически факультета укх специальностех:

25.01 — Органически веществай химически технологи,
25.04 — Доагореи углеродни материалийи химически технологи,

деша оттача наха дIалургья математикагIа, эрсий меттагIа, литературагIа дIалуча экзаменашца цхьана, абитуриента ше харжарга хьежжа химех е физиках йола письменни экзамен.

Тха адрес: 364902, Грозный, пр. Революци, 21.
Грозненски мехкдаьтта институт.
Телефон: 22-16-15.

ТЕЛЕВИДЕНИ

ЕРА
26 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Футбол. Товарищески встреча. Сборни Ирланди — Сборни СССР.
10.15 — Мультфильм.
10.25 — Никъ берий клуб.
11.25 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Эрсий халхар» яха халхара самодеятельни ансамбла концерт.
16.35 — Iилма вестник.
17.20 — Татарски халкъа иллеш дIалокх К. Хайрутдинова.
17.45 — «...16 шу даланзеи бокхагIеи».
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Коллаж.
19.05 — Бокхийчарна дола мультфильмаш.
19.15 — Хоккей. Дунеи чемпионат. Сборни Чехословаки— Сборни Швеци, 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Швейцарера трансляци.
21.00 — Ха. ТСН.
22.00 Хоккей. Дунеи чемпионат. Сборни СССР — Сборни Канада.
00.30 — ТСН.

II ПРОГРАММА

00.00 — «Чернобыль» яха 24 сахьата йола телемарафон я эфира.
18.30 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — «Чернобыль» яхача телемарафона дIахододар.

ШАЬРАСКА
27 АПРЕЛЬ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Хоккей. Дунеи чемпионат. Сборни СССР — Сборни Канада.
10.15 — Кинопанорама.
11.45 — «...16 шу даланзеи бокхагIеи».
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Свердловски оперне... хьеж шо.
16.35 — Социализма проблемаш. Реальности перспективаши.
17.20 — Мультфильм.
17.30 — Коталон 45 шу дузаш. Документальни фильм.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Мультфильм.
19.10 — «Дипломатически йоаца беседаш» яха Великобритани кхьча мехкашкарча гIулакхий министра Д. Хэрда дакъа лоаца передача.
19.30 — Илли-90.
21.00 — Ха.
21.30 — Коллаж.
21.35 — Взгляд.
23.20 — Документальни фильм.
00.50 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуьйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Вайна гонахьара дуне. 2-гIа класс.
8.55—9.55 — Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Истори. 8-гIа класс.
11.05 — Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — «Дом отца твоего» яхача телефильма юхагойтара сеанс, 1-ра сери.
13.25 — Документальни фильм.
14.15 — Ритмически гимнастика.
14.45 — А. Дворжак. № 8 йола соль мажора симфони. ГДР Телевидени Берлински симфонически оркестра концерт.
17.10 — «Деррига а сага духьа» (гIалгIай меттала). Телефонаш: 22-26-68, 22-93-92, 22-01-65.
18.00 — ХIара кехатана тидам (нохчий меттала).
18.30 — Информационно-публицистически программа.
19.10 — «Хилийта адамаш дика» яха Урус-Мартановски маьждигера репортаж (нохчий меттала).
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — Информационни программа.
21.00 — Тхо долча хьоашалгIа енай МВД НГIАССР. — «Детективы» яха театра-студи.
21.30 — Спорт массарна а.
21.45 — Волейбол. Дунеи тIарча лигай хьалхе. МаIанах. Сборни СССР — Сборни Голланди.

РАДИО

26 апрель

ЕРА

7.30 ДоагIаш деш дола къамаьл.
7.40 Объявленеш.
7.45—8.00 «Эздел» (гIалгIай меттала). Погода.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Литературеи искусстваи (нохчий меттала).
11.15 Депутата позици (нохчий меттала).
11.30 Доал доацарий адресаш.
11.45—12.00 Болхлочоа хетар (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «Музыкальни культура дегIайоалаяра маькъаш» яхача циклацара передача (гIалгIай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30—19.00 Халкъа меладеш (нохчий меттала).

27 апрель

ШАЬРАСКА

7.30 «Юртара Iуйренаш».
7.45 Объявленеш.
7.55—8.00 Музыка Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Сийлахь-Йоккхача Коталон 45 шу дузаш. Лепаш ба дошо седкъа (нохчий меттала).
8.50—9.00 «ДоттагIал». ГIумкий меттала передача.
11.15—12.00 Хьалхалаттача коллектива портрет (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Армянски халкъа музыка концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30—19.00 Илли доаких Дагаев Валида (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, малхбоалехьара секунде 4 — 9 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 20 — 25. Грозне 21 — 23 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, наг-нагахьа догIа а делхаш; тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 4 — 9, дийнахьа 13 — 18 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ХАЛКЪА КХОЛЛАМ

Кери къайги

Кери къайги новкъостий а хинна, новкъа даьнна хиннад. Моцала дIаяха а ца могаш, эттача къайго керага аьннад:

— ХIанз со кIаллийсай. Аьлан коа енна сиргIа ул. Цу сиргIан тIаьнах е гIогIах Ia дулха корчам ца яхье, сона дIаяха магац.

Аьлано боанграш а егIа, тийшача балха, къайгаш лувца аьнна йилла хиннай из сиргIа.

Боанго кер лаьцад. Аьшка саьргаш а дийца, цIа а даь, кер чуделлад аьлано. Боанго лаьца кер а дита, къайг дIаяхай.

ХIаьта иззамо дола кер хиннад чудоаллача кера дийнахьа кхозза тIа а ухаш, мухь бетташ урагIъухаш, юха IотIаухаш цIувза а цIувзаш лелаш. Моцалла увгIа бертий санна, увгIа кераш бIаргадайнача аьлано хьавехийтача, са мел доаллача хIаман мотт ховш волча Сулейма-пайхамар аьннад, нахага цар фу дувц:

— Хьона доагIаш-м хинадар ер, Ia къайгаца биллача оагоIнга хьежача, Ia оагIув нераца, е лаьчаца биллабаларе хургдацар ер. Дала сий долаш кхелла да кер, ткъамаша лакха а айду, дожача хана ворхI сигален лакхера а дож, хIаьта къайгал-м котам а тол...

Зоахалол

Хьона ювца Тийркал дехье а яц, йоI, хьона ювца Тийркал сехье а яц. Хьона хьай бIаргашта гуш вола зIамсаг ва ер. Укхан дикал ювца делча дуне мел латт ювцаргьяр вай из, вол ювца делча ала цхьа дош а хургдацар.

КIал булла мотт Iаьржа лаьтта да укхан, тIабулла юврагIа сийна сигале я, молаш дола малар баьца тхир да, вужаш йола фусам бийса таIеннача ер вижжар я.

Нагахьа ер фу саг ва хар хьона дезе, из а аз дувцаргда хьона, йоI. Сигала морх хьайча морхашца вувлаш ва, гIаш гIаьра ламашка а вувл, хьа даьшта урдувна лаьрхIа цу лоамашкара Iандий доахан дохкаш, цох нийдеш зипи даьрин хьона тергдолаш ва.

ДарзагIа делха догIа санна пхорч детташ хилча, ди къувкъаш етташ йоккха топ а хилча, цох хьалгIетта кIур тIатеIа доалла дохк санна хилча, шийна еза йоI дIакхайда хьа а лаьца, ше вагIача говра хьалхашка а хоаяь, лоам миссел лайхача сунтах ше тIавагIа говр тIеххьесса, хьу санна листа латтача нахах (даьннача оарцах) кIалхаръяьккха йоI дIайиггал денал долаш зIамсаг ва ер.

Нагахьа, йоI, хье укханга я раьза яле, гIоргIа маха байна бIаргаш дайна йоккха саг санна лаьтта бIара а ца хьежаш, гирз даьннача говро санна цу пенах букъ а ца хьекхаш, наха халла теха кIир а ца йоаеш, нийсса бIара а хьеже, укханга йоагIаргья ала деза Ia.

Спорт

ЦОХ ТЕШ ТРЕНЕР

Вай республика столице «Садко» яха бассейн хьаяь ткъаьх шу да. Цу юкъа дукха дика спортсменаш хьалкхийнаб укхаза. Царех цхьаннех — Татаева Ларисах дувца лов сона.

БархI шу даьнна яр из эггара хьалха бассейне йоагIача хана. Тренераша зийра йиIиг чIоагIа спортаца безамболаш йолга. Цхьабакъда, спортсменка хилара из кIезига дар. Цахаддаш тренировкашка дакъа лоацар цо, цудуха ди денгара мел дала лакхлуш йоагIар цун говзал.

— Лариса массахана а ях лелаяра тIера хиннай, — йоах цун тренера В. В. Горякина. — Тренировкашта беррига низ дIалу цо, кIадъеннай ше яхаш Iокадац. атта наькъаш лехац.

Итт класс яьккхачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен хьехархой института физвоспитане факультете экзаменаш дIаелар Татаевас. Цхьабакъда, дешарца ювзаенна халонаш тIакхийттаяле а, спорт йитанзар йоIо. Соахка цох СССР спорта мастер ярах бола хоам бора республике Вайнаьха кхалнаьха юкъе духхьашка хинна хIама дар из.

ТIа-тIа, айлуш доагIар Ларисай спортивни хьокхамаш. Дукха ха йоаццаш Ленинграде хиннача Российске Федераце яхьашка бIаь метр йолча дистанцех букъа тIа некдеш хьалхара моттиг яьккхар цо. ХIаьта СССР чемпионате дото медаль яьккхар.

— ХьатIанхоачаш латт Олимпийски ловзараш хургдола ха, — йоах Нохч-ГIалгIай АССР некдарах йолча федераце председателa В. Д. Степанова. — Цига гIоргболча спортсмений цIераш йоахаргья кастта Воронежеи Москвеи хургйолча РСФСР а СССР а чемпионаташа. Цу яхьашка дакъа лаца кийчлуш я Лариса. РСФСР чемпионат хургья 24—27 мае, СССР чемпионат — 2—8 июле.

Къонача спортсменкий тренер В. В. Горянкин тешаш ва Татаевас доккхий толамаш доахаргхиларах.

М. ЭРЗИЕВ.

Суда залера

Къоал

Тахан санна дагадоагIа сона тхоашта уллув яьхача къаеннача Тазе кхий чура етт бига. Хеталора, зуламхоша дерригнена уйла яьй, аьнна. Цкъа-дале, къуй хоабелча духьале е а Iаьдал сихха оарцагIдаккха а ца хоеш, шозлагI-дале, дIа-хьа бовда гаргара нах боацаш, кхозлагI-дале, гонахьачарца цахаддаш довнаш доахаш йоккха саг яц из. Долче, къоал къайлагIоргхиларах цхьаккха шеко яцар.

Бакъда, къушта хетар хиланзар. Еррига юрт оарцагIъяьнна хьалехар. Тазе етт а из бигараш а, Йоккхача сага багара шура яккха гIийртарашта Iаьдало тIаIазар дир.

Цхьабакъда, наьха доахан, жа, говраш, гаьзарий кхийла моттигаш юрта дукха яр. Царех дукхагIдола къоалаш къайладолхар.

Сенна лечкъадора хьайбаш? Моцал, къел яцар, нах дика бахар, базар тIара маьхаш лоха дар. Ткъаь пхиъ тумах дика етт лора, цох ах делча говр йоагIар, хIаьта варех-м хIанз ши пункт жуврах лур а дала тигацар. Долче, цхьаккха хIама бе-башха доацаш, эхь дайна нах бар-кх къуй.

Хьайбаш лечкъадераш хIанз а кIезига бац. Цхьа масал доаладергда аз. Малгобекски районе вахача Точиев Абубашира Черсий-Балкхарой АССР бахаш бола Шомахов Асланбеки Хаширов Олеги шийх хьа а теха, даьча къоалах дувца лов сона.

Хьалхе шоайла дага а баьнна, моттигерча «Луч» яхача совхоза болхлочун Х. Зубайраева доалахьара 24 бежан дигад цар. Баьдеча бус, ах бийса яьннача тIеехьагIа, уж деррига хьайбаш хьалха а лаьхка, Къулбаседа - ХIирий АССР «Красный Кизляр» яхача колхоза желе кхаьчаб уж. Цига царех кхойтта бежан «КамАЗ» яхача машина тIа деттад къуша юхедисараш дIахийцад.

Кастта «КамАЗ» Черсий-Балкхарой АССР Терек яхача городе яр. Цигарча заготбаза заготовителa Лухожевна тIабахар къуй. Бежанаш шоай да аьнна справка яккха царна моге, хьайбаш дIаэца раьза хилар заготовитель. Цхьабакъда, из де аьттув балханзар. Лукожевс «ак» аьлар. ТIаккха къуй тIабахар укхазарча общепита заготовителa М. Балотоковна. Цо-м эггара бехкагIбола нах санна тIанийцар уж. Цу сахьате пхе бежана урс хьекхар, хIаьта шиъ лоадам боацача маьхах общепита хьахочунга Водаховга дIадехкар.

Кърал къайладахaнзар, милице болхлоша лийцар зуламхой. Халкъа суде дош дувцача хана гучадаьлар Точиев, Шомахов, Хаширов фу нах ба. Наьха хьакъ даара чIоагIа тIера хиннаб уж. Керта тIара мос гIоттаеш дар Терски заготбаза хьахочо С. Абазова аьнна:

— Ши ди доаккхаш кхойтта бежан заготбаза коа лаьттар. Цхьаннена хацар уж хьадоаладаьр, хьанийцар малав. Цу юкъа ши етт бахкар. Са цIеннанас леладир Iаьсий. Из бахьан долаш царех цаI тхона дитар Шомаховеи цун новкъосташеи.

Иштта да-кх, шоашта ловртовр деш лийнаб къуй. Цар леладер зулам долгах «дегабуам» баьбац «КамАЗ»-а водителa А. Хатуева, доахан тIадеттача жела болхлочо Т. Безерова, Терски заготбазаи общепитеи кулгалхоша, болхлоша. Мала тешаргва цу хабарах? Кхыметтел къоал деча хана пачхаьалкхен транспортах пайда ийца А. Хатуев халкъа суде гIолла теш волаш чакхваьлар. ЦаI да шеко йоаш: цо «новкъостал» даь децаре, Терек яхача городе бежанаш дIадига атта хургдацар къушта.

Халкъ судо таIазар дир зуламхошта, царна хIаранена кхоккха шу набахта чубахка ханаш техар.

М. СУЛТАНОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителa — 22-85-07; бехкетохама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ00103. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1436.